

ORGANMISTRZOSTWO

Marek Bączek
06-400 Ciechanów
ul. Mościckiego 7/5
NIP 566 130 90 56
Regon 364068527
Tel. 604 423 375

**„Prace konserwatorskie i restauratorskie zabytkowych organów
piszczałkowych mistrza L. Hartmana w kościele parafialnym
pw. Św. Wita, Modesta i Krescencji w Sońsku”**

Przedmiotem planowanego remontu organów piszczałkowych jest instrument zbudowany w roku 1910 przez firmę L. Hartmana z Warszawy. Posiada jeden manual (klawiaturę ręczną o skali C-f3) i pedał (klawiaturę nożną o skali C-c1). Posiada 14 głosów. Zbudowany jest w systemie mechanicznym z wiatrownicami stożkowymi. Stół gry (kontuar) jest częściowo wbudowany w balustradę chóru muzycznego.

Celem wykonania remontu organów jest przywrócenie ich do stanu pełnej sprawności. W obecnej chwili uszkodzenia powstałe wskutek dotychczasowej eksploatacji, ingerencji szkodników drewna oraz braku okresowych przeglądów nie pozwalają na wykorzystywanie tego instrumentu do akompaniowania śpiewom, innym instrumentom oraz gry solowej, a tym samym demonstrowanie wszystkich jego walorów. Instrument nie jest w pełni sprawny.

Bardzo ważnym aspektem jest też to, że organy te są bardzo ważną częścią zabytkowego kościoła i tym samym mają ogromną wartość sentymentalną i turystyczną nie tylko dla mieszkańców Sońska ale również całego region.

Dyspozycja organów:

Manual:

Bourdon 16'
Pryncypał 8'
Flet Portunal 8'
Dubeltflet 8'

Pedał:

Pryncypał 16'
Subbas 16'
Fletbas 8'
Cello 8'

Gamba 8'
Salicjonał 8'
Eolina 8'
Oktawa 4'
Rurflet 4'
Miktura 4x

Dźwignie nożne (tryty): I-P, Forte, Tutti

Podczas remontu proponuję wykonać następujące prace:

1. Czynności wstępne:

- demontaż wszystkich piszczałek i innych podzespołów organów,
- skatalogowanie piszczałek (określenie które piszczałki zostały uszkodzone)
- oczyszczenie wszystkich elementów z zanieczyszczeń (kurz, pajęczyny itp.),
- oczyszczenie podłogi wewnątrz szafy organowej,
- konserwacja przez nasączenie wszystkich elementów drewnianych środkiem trującym drewnojady firmy ALTAX (szafa organowa od wewnątrz, kanały, wiatrownice itd.). Jeśli będzie taka potrzeba, wielokrotne powtórzenie tego procesu.

2. Zasilanie organów:

- wykonanie nowego oskórowania na miechu (obecnie znajduje się wolnostojący miech pływakowy z pojedynczym podawaczem, przystosowany do kalikowania),
- konserwacja skrzyni, tłoka i ramy a także czerpaka miecha,
- uszczelnienie kanału wiatrowego łączącego miech z wiatrownicami ponieważ jest uszkodzony przez drewnojady,
- przegląd i konserwacja dmuchawy umieszczonej tuż obok miecha,
- wykonanie nowej obudowy dźwiękochłonnej na dmuchawę,
- przygotowanie i montaż obciążenia miecha,
- ustalenie i pomiar odpowiedniego ciśnienia sprężonego powietrza na wyjściu z miecha.

3. Wiatrownice, traktura i stół gry (kontuar) organów:

- wymontowanie ławeczek piszczałkowych i rasterów (grzebieni podtrzymujących piszczałki), oczyszczenie ich i konserwacja,

- sprawdzenie szczelności zaworów tonowych stożkowych oraz gniazd zaworowych w wiatrownicach,
- sprawdzenie szczelności a w razie potrzeby wymiana materiału uszczelnienia pod klocami (skóra, flanela lub filc) zgodnie z oryginałem,
- sprawdzenie stanu wszystkich abstraktów i w razie potrzeby wymiana uszkodzonych,
- konserwacja wszystkich ram podtrzymujących wiatrownice oraz abstrakty,
- wymiana uszkodzonych winkli i abstraktów,
- naprawa maszynek tremola,
- wymiana nakładek na klawiszach manuału ponieważ szczególnie te w środkowej części klawiatury są zużyte,
- wymiana filców, skórek i kaszmiru pod klawiaturą manuału,
- kaszmirowanie otworów gniazd sztyftów prowadzących klawisze w celu likwidacji luzów,
- ustawienie właściwych (równych) przerw między klawiszami,
- ustawienie i wyrównanie wysokości klawiszy,
- naprawa wyłączników rejestrowych,
- założenie nowych filców tłumiących,
- odnowienie tabliczek rejestrowych,
- odrestaurowanie ramy w klawiaturze pedałowej (nożnej),
- wykonanie i zamontowanie wszystkich nowych nakładek w klawiaturze pedałowej,
- regulacja sprężyn pod pedałami.

4. Część brzmieniowa organów:

- przede wszystkim skatalogowanie stanu użyteczności piszczałek oraz ich stan ilościowy ponieważ wiele piszczałek jest zniszczonych,
- wymiana wszystkich piszczałek głosów w sekcji pedałowej: Subbas 16',
- wykonanie nowych lub jeśli będzie to możliwe, naprawa uszkodzonych piszczałek metalowych,
- uzupełnienie piszczałek, tych, których brakuje, zgodnie z przebiegiem menzuracyjnym danego głosu,
- oczyszczenie dobrych piszczałek metalowych,
- oczyszczenie i konserwacja piszczałek drewnianych,
- oczyszczenie i pokrycie piszczałek prospektowych nową powłoką farby,
- intonacja i strojenie wszystkich głosów.

5. Szafa organowa:

- konserwacja szafy organowej od wewnętrznej strony środkiem przeciwko drewnojadom,
- oczyszczenie, uzupełnienie ubytków oraz pokrycie nową powłoką lakieru całej szafy organowej (kolor zgodny z oryginałem),
- pokrycie nową powłoką farby elementów złocenia,
- uzupełnienie ubytków w obudowie stołu gry oraz pokrycie nową warstwą lakieru.
- renowacja ławeczki dla grającego,
- proponuje też możliwość wykonania naprawy zewnętrznej strony szafy organowej przez konserwatora zabytków.

6. Informacje dodatkowe:

Prace konserwatorskie i naprawcze będą wykonywane na miejscu oraz w warsztacie organmistrzowskim.

Planowany czas wykonania powyższych prac to około 18 miesięcy.

O kolejności przeprowadzania prac organmistrzowskich decyduje organmistrz w porozumieniu z konserwatorem zabytków.

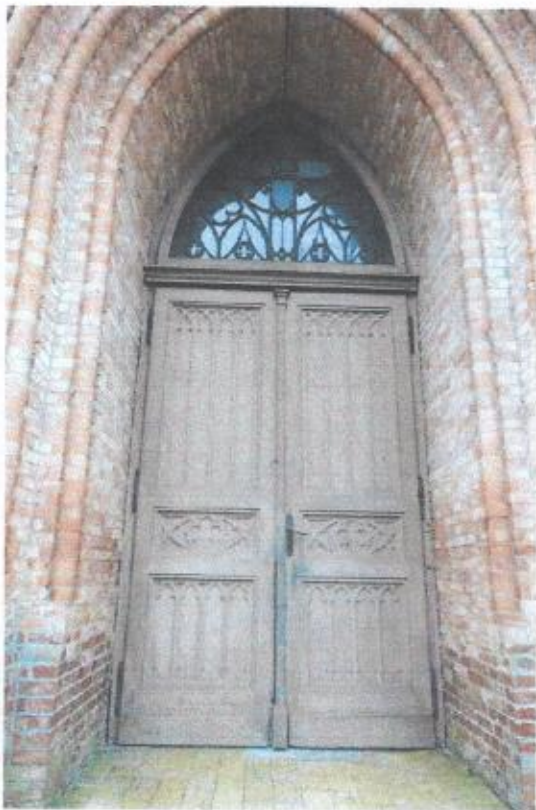
Do w/w opisu jest dołączony kosztorys remontu.

Jeśli w/w opis i kosztorys zostaną przyjęte, zostanie sporządzona między zainteresowanymi stronami odpowiednia umowa na wykonanie tego zlecenia.

ORGANMISTRZOSTWO
Marek Bączek
06-400 Ciechanów, ul. Mioszcickiego 7/8
NIP 5661309056
REGON 364068527

Marek Bączek

Program Prac Konserwatorskich
Drzwi wejściowe główne drewniane neogotyckie początek XX w

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
 w Warszawie
 Delegatura w Ciechanowie
 06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6
 tel. 23 672 49 52 fax 23 673 29 01

Decyzja nr 174/Dc/2024
 z dnia 19 marca 2024

Właściciel

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wita, Modesta i Krescencji w Sońsku, ul. Ciechanowska 3,
 06-430 Gołotczyzna

Budynek kościoła pw. Przemienienia Pańskiego wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-810

Autorzy:

mgr Anna Bogusz- Gazda

artysta konserwator malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby polichromowanej
 nr Dyplomu 5224, Nr Zaświadczenia WKZ nr. 314

Tel. 500 088 623, abogusz28@gmail.com, www.akonserwacja.wordpress.com

mgr Rajmund W. Gazda

artysta-konserwator dzieł sztuki: rzeźby i elementów architektonicznych, powierzchni
 architektonicznej

Nr. Dyplomu: 4863 ASP Warszawa, Zaświadczenie: MWKZ nr. 312/1994 r.

Architectural Conservation, ICCROM 'Rome, '1994,
 RZECZOZNAWCA MKiDN, Rzeczoznawca ORKDS ZPAP

Tel 504 068 536, rajgazda@gmail.com, www.gazdakonserwacja.wordpress.com

mgr Anna Bogusz-Gazda
 Konserwator Dzieł Sztuki
 Artysta-Plastyk
 nr dyplomu 5224, nr zezw. 314

mgr Rajmund Witold Gazda
 Konserwator Dzieł Sztuki
 Artysta-Plastyk
 Konserwator rzeźby, elem. architektury
 i powierzchni architektonicznej
 Dyplom 4863, Nr. Zezw. WKZ 312
 Certyfikat ARC'ICCROM, Rzym'1994
 RZECZOZNAWCA ZPAP, TEL. 504 068 536

Luty 2024 r

SPIS TREŚCI

1.Podstawa formalna opracowania.....	3
2.Przedmiot i cel opracowania.....	3
3.Podstawa merytoryczna.....	3
4.Zakres opracowania.....	3
5.Dane obiektu.....	3
6.Historia obiektu.....	3
7.Opis ogólny, technika	3
8. Opis stanu zachowania obiektu.....	5
9.Wnioski i założenia konserwatorskie.....	15
10 Program Prac konserwatorskich.....	15
11. Fotografie: w tekście...9 szt.	
DYPLOMY	17

1. Podstawa formalna opracowania

Podstawę formalną wykonania niniejszego opracowania stanowi zlecenie **Proboszcza Kościoła Rzymskokatolickiego pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku**

2. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania Programu Prac Konserwatorskich są drzwi **wejściowe** główne drewniane neogotyckie

Celem jest wykonanie badań i konserwacji drzwi wejściowych głównych.

Konserwacja przeprowadzona w technice odwracalnej przyczyni się **do** przywrócenia walorów estetycznych zabytkowi oraz zabezpieczy przed destrukcją.

3. Podstawa merytoryczna

Podstawę merytoryczną stanowi analiza materiałów źródłowych oraz **badania** obiektu wykonane na miejscu, wykonana dokumentacja fotograficzna oraz **badania**.

4. Zakres opracowania

Zakres opracowania obejmuje:

- ocenę stanu zachowania obiektu (metodami nieinwazyjnymi)
- analizę materiałów źródłowych
- dokumentację fotograficzną
- wnioski konserwatorskie i program prac konserwatorskich technikami odwracalnymi

5. Dane obiektu

Tytuł: Drzwi wejściowe zewnętrzne główne drewniane neogotyckie

Warsztat: NN

Czas powstania: początek XX w.

Wymiary: wysokość 358 cm; szerokość 219 cm

Sygnatura: brak

Miejsce przechowywania: Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia **Pańskiego** w Sońsku

Obiekt: Nr wpisu do rejestru zabytków: Budynek wpisany do rejestru **zabytków** pod nr. nr. A-810

6. Historia obiektu -kościół

Jan Żmudziński napisał: „Sońsk to najstarszy, obok wsi Pauki, ośrodek w okolicach Ciechanowa zapewne z XII wieku. Większe pisane wzmianki datowane są na 1385 rok”. „Katalog zabytków sztuki w Polsce” podaje, że Sońsk tętnił życiem już w XII wieku. Inaczej na problem osadnictwa w Sońsku zapatruje się Artur Falenta w swym artykule. W artykule czytamy, że choć pierwsza wzmianka o parafii Sońsk pochodzi z 1385 roku, to pierwszą świątynię zbudowano tu zapewne w XI wieku. Analiza powyższych przytoczonych to fragmentów prowadzi do konkluzji, że pierwszy pisemny zapis dotyczący Sońska pochodzi z 1385 roku, co niewątpliwie związane jest z postęпами chrystianizacji i założeniem ośrodka parafialnego w obrębie Sońska.

Sońsk ongiś Sońsko od początku był siedzibą parafii, której znaczna część terenu znajdowała się w zasięgu rzeki Sony wśród moczarów, rozlewisk, lasów olchowych i dębowych. Miejscowość ta oddalona była od Ciechanowa o 10 km należała więc do powiatu ciechanowskiego”.

Samo położenie Sońska tuż nad brzegiem rzeki, wskazywało, że miejsce to miało znaczenie obronnego przedgrodzia dla zamku ciechanowskiego przed Jadźwingami i Krzyżakami. O charakterze obronnym tego miejsca, świadczy też zabytkowe grodzisko – okopy z podziemnymi lochami przy lewym brzegu rzeki Sony. Według badań archeologicznych grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (ok. 600-1250 r.). To wczesnośredniowieczne grodzisko jest dowodem wielowiekowej historii Sońska, będące jednocześnie centrum opola wchodzącego w skład tzw. ciechanowskiego państewka plemiennego. W „Katalogu zabytków sztuki w Polsce” można znaleźć krótki opis tego grodziska. „Grodzisko typu nawodnego. Na planie owalu, otoczone wałem wysokości około 3 metrów, częściowo zniszczone przez zabudowę gospodarczą”. Grodzisko przez miejscową ludność nazywane jest „szwedzkim okopem”. Tę ludową nazwę grodziska wyjaśnił Artur Falenta uzasadniając, że nazwa ta wywodzi się z czasów wojen szwedzkich XVII wieku w czasie których grodzisko pełniło funkcję fortyfikacji”. Poniżej grodziska wije się rzeka.

Parafię fundowano w XII-XIII w., a wzmiankowano już w 1385 r. W połowie XVI w. kolejną świątynię ufundował kanonik płocki Jan z Chróścic. Obecny, trzeci kościół murowany wzniesiono w latach 1904-05 staraniem proboszcza Franciszka Chełmińskiego, w miejscu poprzednich kościołów. Powstał wg projektu Antoniego Wójcickiego budowniczego powiatu ciechanowskiego w stylu neogotyckim. Z tego czasu pochodzi też neogotyckie wyposażenie wnętrza. Polichromie we zewnątrz powstały w latach 1931-1932 wg projektu Władysława Drapiewskiego. Kościół jest neogotycki, jednonawowy, z wysoką wieżą z wkomponowaną w nią figurą Chrystusa niosącego krzyż – kopią rzeźby z kościoła warszawskiego pw. Św. Krzyża. Wystrój wnętrza wraz z amboną i chrzcielnicą, ławkami i prospektem organowym nadano w początku XX w. i uzupełniono w tym samym stylu po II wojnie światowej. Warto zwrócić uwagę na obrazy św. Pawła Apostoła (XVIII w.), Chrystusa w grobie (pierwszy z XVII, drugi z XIX w.), a także barokowy krucyfiks z XVII-XVIII w. o cechach ludowych czy relikwiarz św. Kunegundy w formie krzyża z 1 poł. XIX w. Kościół został częściowo uszkodzony w ostatnich dniach walki w czasie II wojny światowej, po wojnie odbudowany, polichromia odrestaurowana i zrekonstruowana, ufundowane nowe dzwony w miejsce zrabowanych. Chodnik wokół kościoła ufundowany w 1969 r, ołtarz soborowy w 1970 r., stacje Drogi Krzyżowej w 1973r.

- Jerzy Żmudziński, Mazowsze ciechanowskie i mławskie, Warszawa 1975, s. 148.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, pod. red. Izabelii Garlickiej, Wandy Sygetyńskiej, t. X, z. I, Warszawa 1977, s. 53.
- Artur Falenta, Sońsk wieś wpisana w dzieje, w: Mazowsze ciechanowskie – moja mała ojczyzna, szkice z dziejów regionu do roku 1918, s.233.

Opisywane drewniane drzwi główne stanowią element zabytkowego wyposażenia kościoła umiejscowione są w wejściu głównym do kościoła.

7.Opis ogólny, technika

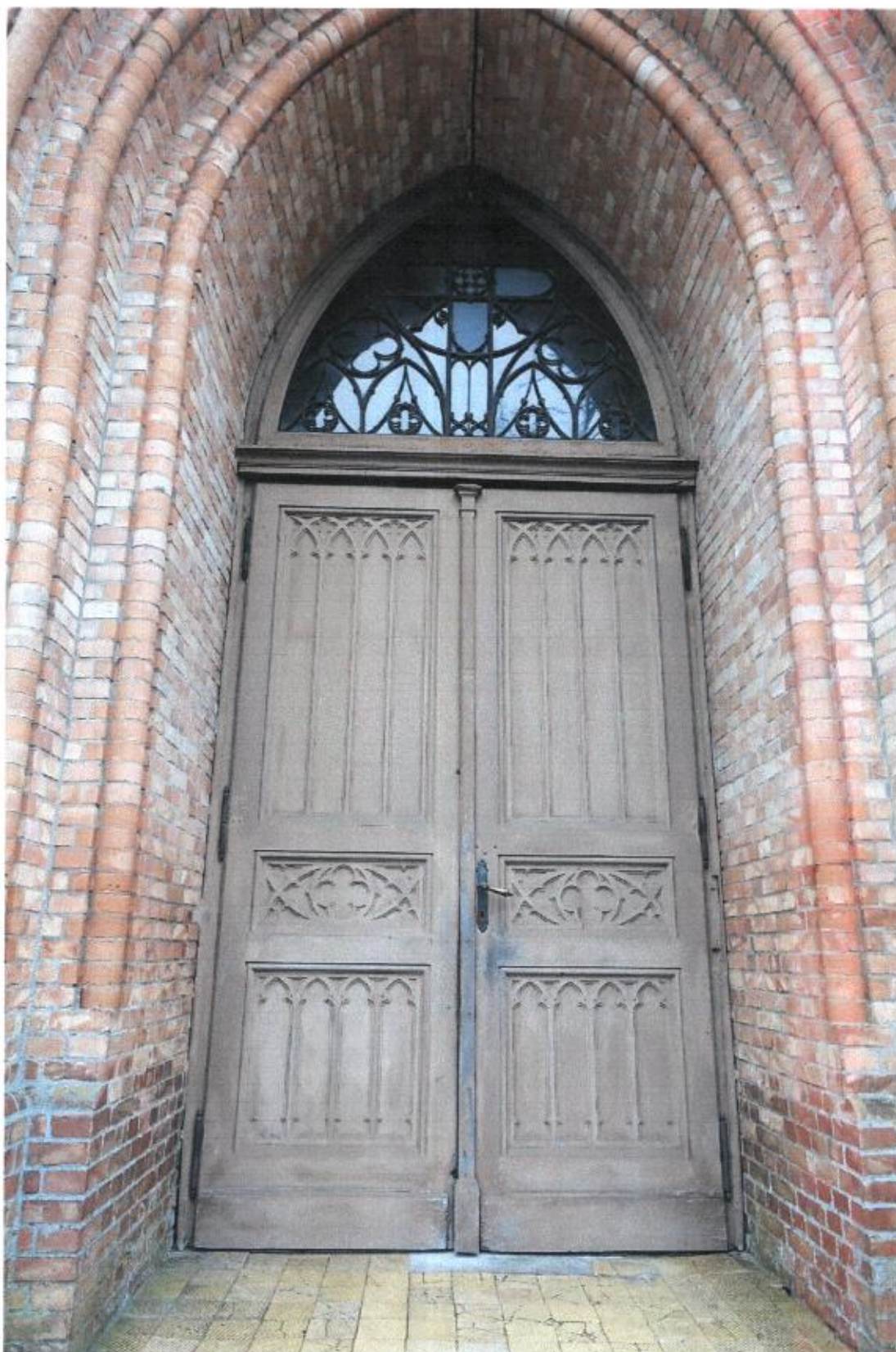
Drzwi dwuskrzydłowe o konstrukcji ramowo płycinowej. Płyciny trójdzielne, płyciny górne największe prostokąty stojące, wypełnione laskowaniem tworzącym u góry łuki ostre, płyciny środkowe wąski prostokąt leżący wypełniony ornamentem z plecionką z centralną rozetą z czteroliściem, płyciny dolne prostokąty pionowe wypełnione ornamentem z poczwórnymi luków zakończonych formą liścia. Listwa przymykowa w formie pilastra z wysokim cokołem i głowicą z kilku profili. Naświetle zamknięte łukiem ostrym, szklone szybą przezroczystą z ażurową kratą kutą żeliwną ozdobioną rozetami z krzyżem i czteroliściem. Skrzydła drzwi na trzech zawiasach zdobionych główką na górze i dole. Klamka z szyldem zdobiona skromnym ornamentem, mosiężna. Od odwrocia powtórzony podział skrzydeł bez wypełnienia ornamentalnego.

Drzwi wykonane z drewna dębowego, elementy łączone metodą tradycyjną stolarską na czopy drewniane i wpusty. Płaszczyzny, powierzchnie drewna wykończone na gładko, bejcowane i pokryte wykończeniem żywicznym. Wtórnie malowane na kolor szary od strony zewnętrznej.

Drzwi wymiary:

Wysokość 358 cm

Szerokość 219 cm

Fot.1. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, od zewnątrz malowane farbą kryjącą, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.2. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, od **wewnątrz**, fot. A. Bogusz – Gazda

8. Opis stanu zachowania obiektu

Jednym z największych czynników destrukcji zabytkowych drzwi jest **zerwanie** szkodników drewna, widoczne są ślady otworów wylotowych larw kołatka i **świeży proszek** drzewny świadczący o aktywności ich działania.

Powierzchnia drzwi posiada wiele zarysowań, dziur związanych z **umieszczeniem** na nich dekoracji i informacji– **najwięcej zniszczeń** na powierzchniach licowych. **Widoczne** jest duże zabrudzenie i zużycie powierzchni dostępnych takich jak wokół klamek, **w dolnych partiach**, widać ślady zachlapań, zarysowań i przetarć. Cała powierzchnia od strony **zewnątrza** i profile boczne pokryte zostały wtórną farbą w kolorze beżowo-szarym, która **jest zdegradowana** kolorystycznie, pokruszona, spękana, łuszczy się. Ubytki formy znajdują **się na krawędziach** skrzydeł największy na dole krawędzi bocznej, dolnej lewego skrzydła. **Naświetle** z ażurową kompozycją ornamentalną skorodowaną ze złuszczoną zniszczoną farbą. **Elementy metalowe** zaśniedziałe, zachlapano farbą. Próg osłabiony z ubytkami po bokach **z nabitym** wtórnie ochronnym kątownikiem.

Całość powierzchni pokryta brudem i kurzem.

Fot.3. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, od zewnątrz, zniszczenia powierzchni, fot. A. Bogusz – Gazda'2024

Fot.4. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, od zewnątrz, zniszczenia powierzchni, fot. A. Bogusz – Gazda, Budynek kościoła pw. Przemienienia Pańskiego wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-810

Fot.5. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, od zewnątrz, zniszczenia powierzchni, fot. R. Gazda'2024

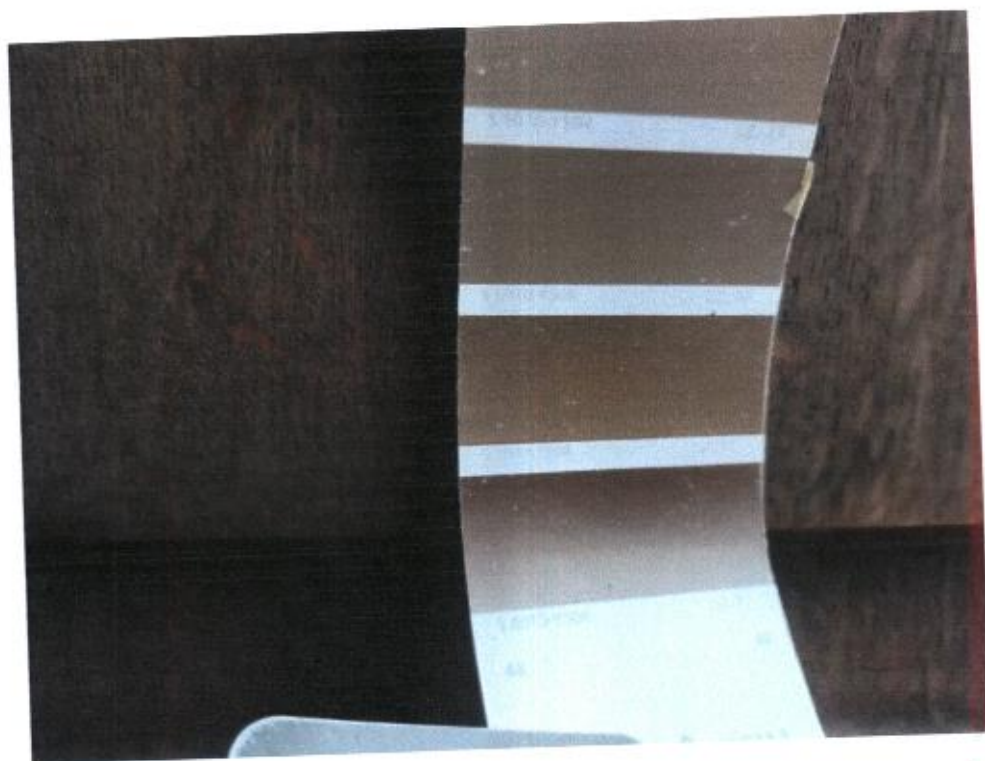
Fot.6. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, od zewnątrz, zniszczenia powierzchni, fot. A. Bogusz – Gazda, 2024

Fot.7. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, od zewnątrz, zniszczenia powierzchni, fot. A. Bogusz – Gazda, 2024

Fot.8 Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, osłabiony próg w części prawej od wejścia, fot. R Gazda, 2024

Fot.9 Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, drzwi główne, powierzchnia wewnętrzna bejcowana : kolor zbliżony wg NCS do S 7010-Y 50R , fot. R Gazda, 2024

9. Wnioski i założenia konserwatorskie

Podstawowym zadaniem związanym z konserwacją drzwi jest zahamowanie żerowania drewnojadów i wzmocnienie strukturalne podłoża drewnianego. Ze względu na żerowanie szkodników w obiektach drewnianych w całym kościele zaleca się wykonanie trucia wnętrza całego kościoła. W przypadku niemożności wykonania takiego zabiegu jest możliwe wykonanie jego przez stworzenie szczelnego namiotu wokół obiektu i użycie odpowiedniego preparatu np. Xyrein prod. Bresciani. Lub metodą profesjonalnej fumogacji.

Wzmocnienie strukturalne powinno wykonane zostać poprzez pędzlowanie, zastrzyki i częściowe zanurzenie z wykorzystaniem podciągania kapilarnego elementów możliwych do demontażu, użyty preparat np. Paraloid B72 o stopniowanej procentowości w rozpuszczalniku.

Powierzchnia powinna zostać oczyszczona z brudu i nawarstwień farby odpowiednio dobranym preparatem konserwatorskim niewprowadzającym soli do obiektu. Powinna zostać przywrócona powierzchnia pierwotna estetyczna wystroju drzwi od zewnątrz czyli drewno bejcowane, wykończone żywicznie. W przypadku istnienia nierówności kolorystycznych po oczyszczeniu z nawarstwień farby należy dokonać punktowania odpowiednio dobranymi kolorystycznie bejcami do scalenia do jednolitego koloru.

Ubytki formy snycerki powinny zostać odtworzone z drewna sezonowanego, zabezpieczonego przed szkodnikami, wybejcowane na dopasowany do oryginału kolor. Elementy napraw stolarskich odtwarzane zgodnie z tradycyjnymi metodami na czopy i wpusty z ewentualnym klejeniem klejami tradycyjnymi np. klej skórny.

Powierzchnia drzwi po oczyszczeniu i wykonanych naprawach powinna w całości na obszarze bejcowanym z żywicą, zostać pokryta z pędzla warstwą lazury do drewna zabytkowego np. prod. Remmers

10. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Dokumentacja fotograficzna

2. Dezynfekcja i zabezpieczenie drewna przed korozją biologiczną

Preparat przeciwko grzybowi domowemu i pleśniowemu ,szkodnikom drewna: np. Adolit M flüssig, Rememrs , lub równoważny Mycetox prod. polskiej metodą pędzlowania . 100%

3 Wykonanie dezynsekcji obiektów wyposażenia wnętrza kościelnego metodą fumigacji lub w namiocie szczelnym sam obiekt. Zalecony jest zabieg fumigacji elementów drewnianych wyposażenia kościoła przy użyciu fosforowodoru PH3 oraz wykonanie elektronicznych pomiarów stężenia gazu i dogazowań obiektów zgodnie z parametrami dostosowanymi do drewna zabytkowego : Technologią DREVPOL.

4.Usuwanie nawarstwień metodami chemicznymi i mechanicznie z użyciem preparatów np. kompresy z pasty AGE prod. Remmers lub równoważnym , po wykonaniu prób

5. Wzmocnienie -impregnacja drewna rozpuszczalnikowa, nasączenie ,iniekcje

smarowanie pędzlem 1 X Aqua IG15 , Remmers lub równoważny 100%

6. Miejscowa wymiana metodą stolarską zdegradowanych elementów skrzydeł przy krawędzi , wierzchu progu w dobranym drewnie. dobranym, sezonowanym i zabezpieczonym przed drewnojadami drewnem, dorobienie

6.1 Zdjęcie i wymiana kątownika żelaznego -ze stali węglowej korodującego powierzchniowo na kątownik ze stali austenitycznej lub nierdzewnej spatinowany (postarzony jak zdjęty skorodowany) .

7. Uzupelnienie drobnych i średnich ubytków wzdłuż szczelin i pęknięć masą szpachlową morozo wodno odporną z dodatkiem z mączki drzewnej, wyrównanie do powierzchni oryginalnej i podbarwienie do kolorystyki oryginalnej.

8. Naprawy elementów metalowych , wykonanie zabezpieczenia antykoryjnego , smarowanie mechanizmu zamku , wykonanie powłok antykorozyjnych bezbarwnych z żywic syntetycznych profesjonalnych.

9. Pokrycie powierzchni drzwi lazurą barwną do drewna zabytkowego -odzyskanie koloru drewna naturalnego : materiał np. prod. Remmers lub profesjonalny

UWAGA TECHNOLOGICZNA.

Materiały konserwatorskie (kleje, kity) muszą spełniać normy D4 -odporność na wilgoć i temperatury : -25 °C do optymalnie 50 °C

Opracowali

Anna Bogusz – Gazda

Konserwator Dziej Sztuki

Rajmund W. Gazda

Konserwator Dziej Sztuki

DYPLOMY

Aeropus

Podpis

Nr **5224**
(numer dyplomu)

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

DYPLOM

Anna Maria Bogusz
urodzona dnia **28.11.1964r.**
w **Warszawie**
odbyła studia w latach **1984-1991**
na Wydziale Konserwacji
Dzięk Sztuki
w zakresie **konserwacji malarstwa**
i rzeźby polichromowanej
z wynikiem **bardzo dobrym**
i po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami używała
w dniu **14.03.1991r.** tytuł
magistra sztuki

REKTOR

Allyak
Warszawa, dnia **12.04.1991r.**

m. p.

DZIEKAN

Allyak
Warszawa, dnia **12.04.1991r.**

PIENIĄDZA
ul. Senacka 14
00-500 WARSZAWA
tel. 26-57-51, 26-37-12
08 6374351

WKZ/131/539/42 11/95

1 dr.

ZASWIADCZENIE Nr. 344

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, z dnia 19.09.1991 r. i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zapadłych i trybie udzielenia zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności (Dz. U. Nr. 16, poz. 557 i następnym, itp.)

ANNA BOGUSZ-GAZDA

Pan/W
urodzony/a/
zamieszkały/a/

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

posiada kwalifikację w zakresie prowadzenia prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych y specjalności malarstwa i rzeźby polichromowanej.

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku kasoborowego użytkownika zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymuje:

- Pan/W (adres)

Anna Bogusz-Gazda
02-594 Warszawa
ul. Brzosa 34 m 6A

Opłata skarbową w wysokości

30.000 zł składowani na numerze

* Należy wskazać odpowiedni przepis § 17 - 19 w/w rozporządzenia w zakresie od tego piłęgo rodzaju kwalifikacje wyfoliobawcy uwierzenia w zaświadczeniu wojewódzki konserwator zabytków.

WARSZAWA, dnia 12.04.1991r.

REKTOR

ANNA BOGUSZ-GAZDA

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A

08 6374351

Oddział Wojewódzki w Warszawie

ul. Senatorska nr 14
00-950 WARSZAWA
tel. 86-57-61, 86-57-62
00 65 74 951

Warszawa, dn. 31.08.1995r.
Inicjałowość, oślna

l. dz. WKZ/IN/539/4245/95

ZASWIADCZENIE Nr 312

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, i § 19. i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacji osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności /Dz. U. Nr 16, poz. 55/ stwierdzam, że:

Pan/i RAJMUND WITOLD GAZDA
urodzony/a 08.06.1960r.
zamieszkały/a 01-419 Warszawa ul. Dołęcha 14 m. 2

posiada kwalifikację w zakresie prowadzenia prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych w szczególności konserwacji rzeźby kamiennej, detalu architektonicznego oraz wystrój elewacji /tylni, sgraffita, sztukaterie, polichromia /.

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku kadrzowego uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wyduje się na wniosek zainteresowanego

Otrzymuje:

- Pan/IV (adres)

Rajmund Witold Gazda
01-419 Warszawa
ul. Dołęcha 14 m. 2

Opłatę skarbową w wysokości
30.000 -> skierowaną na wniosek

Państwowy Placik Oceny Zabytków
Wojewódzki Regionalny Instytut
Konservatorski
ul. Dołęcha 14 m. 2
01-419 Warszawa

mgr inż. arch. Maria Działek

R. Gazda
podpis

Nr 4863

(numer dyplomu)

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

DYPLOM
Z WYRÓŻNIENIEM
Rajmund Witold Gazda

(imię i nazwisko)

urodzony dnia 08.06.1960r.

w Warszawie

odbył w latach 1981-1987 studia

na Wydziale **Konserwacji
Dzieł Sztuki**

w zakresie **konserwacji rzeźby
i elementów architektonicznych**

i po złożeniu egzaminu magisterskiego

z wynikiem **bardzo dobrym** uzyskał

w dniu 24.04.1987r. tytuł

magistra sztuki

REKTOR

DZIEKAN

[Signature]
Warszawa

dnia

21.07.1987r.

INTERNATIONAL CENTRE FOR THE STUDY OF THE PRESERVATION AND THE RESTORATION OF CULTURAL PROPERTY
CENTRE INTERNATIONAL D'ETUDES POUR LA CONSERVATION ET LA RESTAURATION DES BIENS CULTURELS

CERTIFICATE CERTIFICAT

The International Centre for the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property, ICCROM, certifies that

Le Centre international d'études pour la conservation et la restauration des biens culturels, ICCROM, certifie que

Rajmund Witold GAZDA

has attended
a suivi

from 19 January to 27 May 1994

the course on
le cours de

ARCHITECTURAL CONSERVATION

Director of ICCROM
Directeur de l'ICCROM

Coordinator of the course
Coordinateur du cours

Rome

Program Prac Konserwatorskich
KRUCYFIKS początek XVIII w.

WOJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
Delegatura w Ciechanowie
06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6
tel. 23 672 49 52, fax 23 673 29 01

Decyzja nr 174.DC/2024
z dnia 19. marca 2024 r.

Fot. 1 Kościół Przemienienia Pańskiego w Sońsku, Krucyfiks, fot. E. Bogdanowicz

Właściciel

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wita, Modesta i Krescencji w Sońsku, ul. Ciechanowska 3,
06-430 Gołotczyzna

Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-810, Krucyfiks B-231 nr 19

Autorzy:

mgr Elżbieta Bogdanowicz

artysta konserwator malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby polichromowanej

nr Dyplomu 5050

Tel. 600896308, bogdanowicz.elsa@gmail.com www.bogdanowicz.net.pl

Luty 2024 r

mgr Elżbieta Bogdanowicz
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
nr dypl. 5050
tel. 600-896-308

SPIS TREŚCI

1.Podstawa formalna opracowania.....	3
2.Przedmiot i cel opracowania.....	3
3.Podstawa merytoryczna.....	3
4.Zakres opracowania.....	3
5.Dane obiektu.....	3
6.Historia obiektu.....	3
7.Opis ogólny, technika	3
8. Opis stanu zachowania obiektu.....	5
9.Wnioski i założenia konserwatorskie.....	
10 Program Prac konserwatorskich.....	
11. Fotografie: w tekście.....	

DYPLOM

E. Kamińska
podpis

Nr 5050
numer dyplomu

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

DYPLOM

Elżbieta Wanda Kamińska
urodzona dnia 03.06.1928r.
w Warszawie
odbyła studia w latach 1960 - 1967
na Wydziale Konserwacji Sztuki
w zakresie konserwacji malarstwa
i rzeźby polichromowanej

z wynikiem
i po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami uzyskała
w dniu 26.11.1967r. tytuł
magistra sztuki

REKTOR /-A. Durajca
DZIEKAN /-K. Nowosielski
Warszawa, dnia 15.12. 1967 r.

1. Podstawa formalna opracowania

Podstawę formalną wykonania niniejszego opracowania stanowi zlecenie **Proboszcza** Kościoła Rzymskokatolickiego pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku

2. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania Programu Prac Konserwatorskich jest Krucyfiks **drewniany**

Celem jest wykonanie badań i konserwacji rzeźby.

Konserwacja przeprowadzona w technice odwracalnej przyczyni się **do przywrócenia** walorów estetycznych zabytkowi oraz zabezpieczy przed destrukcją.

3. Podstawa merytoryczna

Podstawę merytoryczną stanowi analiza materiałów źródłowych oraz **badania** obiektu wykonane na miejscu, wykonana dokumentacja fotograficzna oraz badania.

4. Zakres opracowania

Zakres opracowania obejmuje:

- ocenę stanu zachowania obiektu (metodami nieinwazyjnymi)
- analizę materiałów źródłowych
- dokumentację fotograficzną
- wnioski konserwatorskie i program prac konserwatorskich technikami odwracalnymi

5. Dane obiektu

Tytuł: Krucyfiks

Warsztat: NN

Czas powstania: XVIII w.

Wymiary: wysokość 245 cm; szerokość 90 cm; wysokość figury 150 cm, szerokość 80 cm

Sygnatura: brak

Miejsce przechowywania: Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku

Obiekt: Nr wpisu do rejestru zabytków: Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr. nr. A-810, Krucyfiks B-231 nr 14

6. Historia obiektu -kościół

Jan Żmudziński napisał: „Sońsk to najstarszy, obok wsi Pauki, ośrodek w okolicach Ciechanowa zapewne z XII wieku. Większe pisane wzmianki datowane są na 1385 rok”. „Katalog zabytków sztuki w Polsce” podaje, że Sońsk tętnił życiem już w XII wieku. Inaczej na problem osadnictwa w Sońsku zapatruje się Artur Falenta w swym artykule. W artykule czytamy, że choć pierwsza wzmianka o parafii Sońsk pochodzi z 1385 roku, to pierwszą świątynię zbudowano tu zapewne w XI wieku. Analiza powyższych przytoczonych to fragmentów prowadzi do konkluzji, że pierwszy pisemny zapis dotyczący Sońska pochodzi z 1385 roku, co niewątpliwie związane jest z postęпами chrystianizacji i założeniem ośrodka parafialnego w obrębie Sońska.

Sońsk ongiś Sońsko od początku był siedzibą parafii, której znaczna część terenu znajdowała się w zasięgu rzeki Sony wśród moczarów, rozlewisk, lasów olchowych i dębowych. Miejscowość ta oddalona była od Ciechanowa o 10 km należała więc do powiatu ciechanowskiego”.

Samo położenie Sońska tuż nad brzegiem rzeki, wskazywało, że miejsce to miało znaczenie obronnego przedgrodzia dla zamku ciechanowskiego przed Jadźwingami i Krzyżakami. O charakterze obronnym tego miejsca, świadczy też zabytkowe grodzisko – okopy z podziemnymi lochami przy lewym brzegu rzeki Sony. Według badań archeologicznych grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (ok. 600-1250 r.). To wczesnośredniowieczne grodzisko jest dowodem wielowiekowej historii Sońska, będące jednocześnie centrum opola wchodzącego w skład tzw. ciechanowskiego państewka plemiennego. W „Katalogu zabytków sztuki w Polsce” można znaleźć krótki opis tego grodziska. „Grodzisko typu nawodnego. Na planie owalu, otoczone wałem wysokości około 3 metrów, częściowo zniszczone przez zabudowę gospodarczą”. Grodzisko przez miejscową ludność nazywane jest „szwedzkim okopem”. Tę ludową nazwę grodziska wyjaśnił Artur Falenta uzasadniając, że nazwa ta wywodzi się z czasów wojen szwedzkich XVII wieku w czasie których grodzisko pełniło funkcję fortyfikacji”. Poniżej grodziska wije się rzeka.

Parafię fundowano w XII-XIII w., a wzmiankowano już w 1385 r. W połowie XVI w. kolejną świątynię ufundował kanonik płocki Jan z Chróścic. Obecny, trzeci kościół murowany wzniesiono w latach 1904-05 staraniem proboszcza Franciszka Chełmińskiego, w miejscu poprzednich kościołów. Powstał wg projektu Antoniego Wójcickiego budowniczego powiatu ciechanowskiego w stylu neogotyckim. Z tego czasu pochodzi też neogotyckie wyposażenie wnętrza. Polichromie we zewnątrz powstały w latach 1931-1932 wg projektu Władysława Drapiewskiego. Kościół jest neogotycki, jednoawowy, z wysoką wieżą z wkomponowaną w nią figurą Chrystusa niosącego krzyż – kopią rzeźby z kościoła warszawskiego pw. Św. Krzyża. Wystrój wnętrza wraz z amboną i chrzcielnicą, ławkami i prospektem organowym nadano w początku XX w. i uzupełniono w tym samym stylu po II wojnie światowej. Warto zwrócić uwagę na obrazy św. Pawła Apostoła (XVIII w.), Chrystusa w grobie (pierwszy z XVII, drugi z XIX w.), a także barokowy krucyfiks z XVII-XVIII w. o cechach ludowych czy relikwiarz św. Kunegundy w formie krzyża z 1 poł. XIX w. Kościół został częściowo uszkodzony w ostatnich dniach walki w czasie II wojny światowej, po wojnie odbudowany, polichromia odrestaurowana i zrekonstruowana, ufundowane nowe dzwony w miejsce zrabowanych. Chodnik wokół kościoła ufundowany w 1969 r, ołtarz soborowy w 1970 r., stacje Drogi Krzyżowej w 1973r.

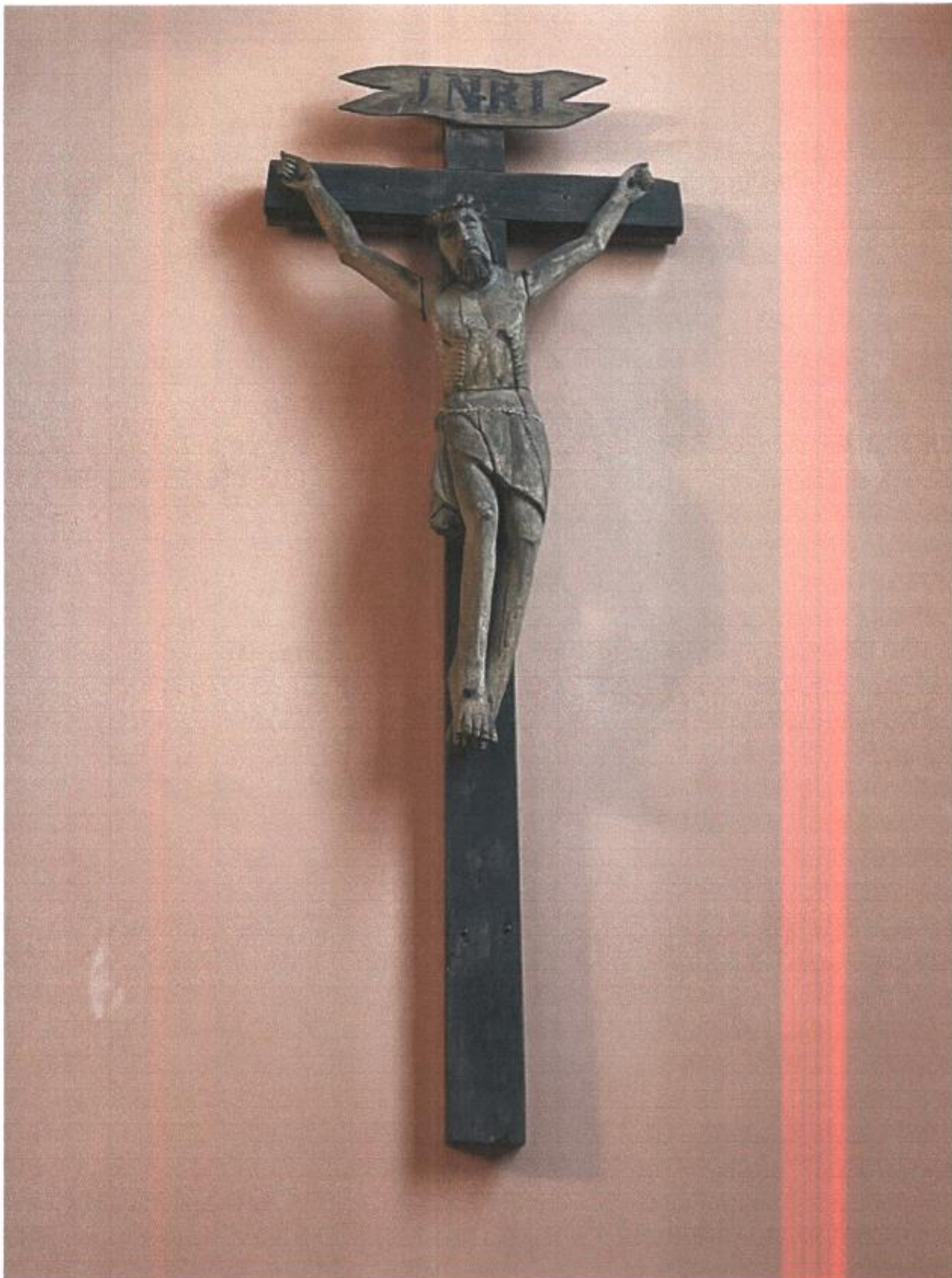
- Jerzy Żmudziński, Mazowsze ciechanowskie i mławskie, Warszawa 1975, s. 148.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, pod. red. Izabelii Garlickiej, Wandy Sygetyńskiej, t. X, z. I, Warszawa 1977, s. 53.
- Artur Falenta, Sońsk wieś wpisana w dzieje, w: Mazowsze ciechanowskie – moja mała ojczyzna, szkice z dziejów regionu do roku 1918, s.233.

Opisywany Krucyfiks stanowi element zabytkowego wyposażenia kościoła umiejscowiony jest w lewym ramieniu transeptu, po lewej stronie ołtarz boczny.

Jest wiadomo, że krucyfiks pochodzi z drugiego kościoła, który został zbudowany w połowie XVI wieku. Jest prawdopodobne, że krucyfiks można datować na XVI wiek.

7.Opis ogólny, technika

Krucyfiks składa się z dwóch części: krzyża i figury Chrystusa. Krzyż wykonano z drewna iglastego z trzech belek: górnej, dolnej i poprzecznej zespolonych ze sobą. Krzyż zabiejkowano na kolor czarny. W górnej części krzyża znajduje się drewniana plakieta w kolorze szarym z czarnym napisem „INRI”. Plakieta przytwierdzona jest do krzyża gwoździem. Figurę wykonano z dwóch kawałków drewna liściastego. Głowa z korpusem do pasa stanowi jedną część, druga to nogi wraz z korpusem do pasa. Do całości przytwierdzono ręce i zamocowano na wpusty. Figura Chrystusa polichromowana w kolorze szarym, Na lewej nodze i prawej ręce widoczne są plamy barwne w kolorze czerwonym symbolizujące krew. Ciało jest wydłużone, zwisające na lekko zgiętych łokciach. Perizonium przewiązane jest na prawym boku Chrystusa. Zwisa ono swobodnie na nogi, z których prawa jest nieco wysunięta do przodu. Głowa jest lekko zwieszona na prawą stronę. Twarz okolona jest zarostem, na głowie cierniowa korona. Figura Chrystusa była polichromowana. Krzyż jest prawdopodobnie późniejszy.

Fot. 2 Kościół Przemienienia Pańskiego w Sońsku, Krucyfiks, fot. E. Bogdanowicz

8. Opis stanu zachowania obiektu

Drewno postaci Chrystusa jest rozłożone strukturalnie. Forma jest zmieniona przez destrukcję wynikającą z przechowywania w pomieszczeniach zawilgoconych i żerowanie owadów (kołatek, spuszczel). Figura Chrystusa posiada pęknięcia w partii perizonium, klatki piersiowej oraz nóg. Widoczne są ubytki drewna w koronie cierniowej. Cała powierzchnia drewna jest przetarta i posiada wiele drobnych ubytków. Widoczne są ślady polichromii (krew na nodze lewej i prawej ręce Chrystusa). Krzyż jest w dobrym stanie zachowania.

Fot. 3 Kościół Przemienienia Pańskiego w Sońsku, Krucyfiks, środkowa partia obiektu z widocznymi szczelinami, przetarciami fot. E. Bogdanowicz

9. Wnioski i założenia konserwatorskie

Podstawowym zadaniem związanym z konserwacją krucyfiksów jest zahamowanie żerowania drewnojadów i wzmocnienie strukturalne drewna. Ze względu na żerowanie szkodników w obiektach drewnianych w całym kościele zaleca się wykonanie trucia wnętrza całego kościoła. W przypadku niemożności wykonania takiego zabiegu jest możliwe wykonanie jego przez stworzenie szczelnego namiotu wokół obiektu i użycie odpowiedniego preparatu np. Xyrein prod. Bresciani.

Należy wykonać badanie stratygraficzne powierzchni rzeźby i określić rodzaj drewna.

Powierzchnia powinna zostać oczyszczona z brudu i nawarstwień odpowiednio dobranym preparatem konserwatorskim niewprowadzającym soli do obiektu

Wzmocnienie strukturalne powinno wykonane zostać poprzez pędzlowanie, zastrzyki i częściowe zanurzenie z wykorzystaniem podciągania kapilarnego elementów możliwych do demontażu, użyty preparat np. Paraloid B72 o stopniowanej procentowości w rozpuszczalniku.

Ubytki drewna powinny zostać odtworzone z drewna sezonowanego, zabezpieczonego przed szkodnikami.

Drobne ubytki powinny być uzupełnione kitem drzewnym. Po uzupełnieniu ubytków rzeźbę należy scalić kolorystycznie zgodnie z oryginałem i zabezpieczyć powierzchnię roztworem Paraloidu B-72 w toluenie.

10. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Dokumentacja fotograficzna oraz wykonanie badań laboratoryjnych (próbki drewna)
2. Zahamowanie żerowania drewnojadów i wzmocnienie strukturalne drewna. Ze względu na żerowanie szkodników w obiektach drewnianych w całym kościele zaleca się wykonanie trucia wnętrza całego kościoła. W przypadku niemożności wykonania takiego zabiegu jest możliwe wykonanie jego przez stworzenie szczelnego namiotu wokół obiektu i użycie odpowiedniego preparatu np. Xyrein prod. Bresciani.
3. Zabezpieczenie rzeźby i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej
4. Pobranie próbek do wykonania stratygrafii powierzchni rzeźby oraz określenia rodzaju drewna, z którego została wykonana.
4. Lokalne wzmocnienie osłabionych warstw polichromii historycznej, preparatami np. Primal AC33
5. Oczyszczanie powierzchni metodami rozpuszczalnikowymi, mieszanki dobrane na podstawie wykonanych prób
6. Uzupełnienie ubytków formy rzeźbiarskiej metodą flekowania
7. Uzupełnienie drobnych i średnich ubytków drewna kitem drzewnym
10. Scalenie warstwy polichromii w obrębie zachowanej powierzchni farbami akwarelowymi
11. Zabezpieczenie powierzchni rzeźby roztworem Paraloidu B-72

Program Prac Konserwatorskich
**Obraz olejny na płótnie przedstawiający „Św. Wita, Modesta i
Krescencję”**

Fot. 1 Kościół Przemienienia Pańskiego w Sońsku, Obraz przedstawiający „Św. Wita,
św. Modesta i św. Krescencję”, fot. E. Bogdanowicz

Właściciel

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wita, Modesta i Krescencji w Sońsku, ul. Ciechanowska 3,
06-430 Gołotczyzna

Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-810, Obraz olejny B-231 nr 17d

Autor:

mgr Elżbieta Bogdanowicz

artysta konserwator malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby polichromowanej
nr Dyplomu 5050

Tel. 600896308, bogdanowiczela@gmail.com www.bogdanowicz.net.pl

Luty 2024 r

mgr Elżbieta Bogdanowicz
KONSERWATOR DZIEŁ SZTUKI
nr dyp. 5050
tel. 600-896-308

WOJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
Delegatura w Ciechanowie
06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6
tel. 23 672 49 52, fax 23 673 29 01

Decyzja nr 174/Dc/2024
z dnia 18 marca 2024 r.

SPIS TREŚCI

1.Podstawa formalna opracowania.....	3
2.Przedmiot i cel opracowania.....	3
3.Podstawa merytoryczna.....	3
4.Zakres opracowania.....	3
5.Dane obiektu.....	3
6.Historia obiektu.....	3
7.Opis ogólny, technika	3
8. Opis stanu zachowania obiektu.....	5
9.Wnioski i założenia konserwatorskie.....	
10 Program Prac konserwatorskich.....	
11. Fotografie: w tekście.....	

DYPLOM

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

DYPLOM

Elżbieta Wanda Kawińska
urodzona dnia 07.06.1908r.
w Warszawie
odbyła studia latami 1960 - 1967
na Wydziale Konserwacji Dziej
Sztuki
w zakresie konserwacji malarstwa
i rzeźby polichromowanej

z wynikiem
i po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami uzyskała
w dniu 26.11.1987r. tytuł

REKTOR

 dnia 19 r.

DZIEKAN

 dnia 19 r.

E. Kawińska
popełnia

Nr
Inumer dyplomu

1.Podstawa formalna opracowania

Podstawę formalną wykonania niniejszego opracowania stanowi zlecenie Proboszcza Kościoła Rzymskokatolickiego pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku

2.Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania Programu Prac Konserwatorskich jest obraz olejny na płótnie.

Celem jest wykonanie badań i konserwacji obrazu.

Konserwacja przeprowadzona w technice odwracalnej przyczyni się do przywrócenia walorów estetycznych zabytkowi oraz zabezpieczy przed destrukcją.

3.Podstawa merytoryczna

Podstawę merytoryczną stanowi analiza materiałów źródłowych oraz badania obiektu wykonane na miejscu, wykonana dokumentacja fotograficzna oraz badania.

4.Zakres opracowania

Zakres opracowania obejmuje:

- ocenę stanu zachowania obiektu (metodami nieinwazyjnymi)
- analizę materiałów źródłowych
- dokumentację fotograficzną
- wnioski konserwatorskie i program prac konserwatorskich technikami odwracalnymi

5. Dane obiektu

Tytuł: Obraz przedstawiający „Św. Wita, Modesta i Krescencję”

Warsztat: autor Wincenty Łukaszewicz

Czas powstania: 1908 r.

Wymiary: wysokość 179 cm; szerokość 88 cm;

Sygnatura: w lewym dolnym rogu obrazu „pinxit Vincentius Łukaszewicz, a.d. MCMVII r.”

Miejsce przechowywania: Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku

Obiekt: Nr wpisu do rejestru zabytków: Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr. nr. A-810, Obraz olejny na płótnie, B-231 nr 17d

6. Historia obiektu -kościół

Jan Żmudziński napisał: „Sońsk to najstarszy, obok wsi Pauki, ośrodek w okolicach Ciechanowa zapewne z XII wieku. Większe pisane wzmianki datowane są na 1385 rok”. „Katalog zabytków sztuki w Polsce” podaje, że Sońsk tętnił życiem już w XII wieku. Inaczej na problem osadnictwa w Sońsku zapatruje się Artur Falenta w swym artykule. W artykule czytamy, że choć pierwsza wzmianka o parafii Sońsk pochodzi z 1385 roku, to pierwszą świątynię zbudowano tu zapewne w XI wieku. Analiza powyższych przytoczonych to fragmentów prowadzi do konkluzji, że pierwszy pisemny zapis dotyczący Sońska pochodzi z 1385 roku, co niewątpliwie związane jest z postępami chrystianizacji i założeniem ośrodka parafialnego w obrębie Sońska.

Sońsk ongiś Sońsko od początku był siedzibą parafii, której znaczna część terenu znajdowała się w zasięgu rzeki Sony wśród moczarów, rozlewisk, lasów olchowych i dębowych. Miejscowość ta oddalona była od Ciechanowa o 10 km należała więc do powiatu ciechanowskiego”.

Samo położenie Sońska tuż nad brzegiem rzeki, wskazywało, że miejsce to miało znaczenie obronnego przedgrodzia dla zamku ciechanowskiego przed Jadźwingami i Krzyżakami. O charakterze obronnym tego miejsca, świadczy też zabytkowe grodzisko – okopy z podziemnymi lochami przy lewym brzegu rzeki Sony. Według badań archeologicznych grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (ok. 600-1250 r.). To wczesnośredniowieczne grodzisko jest dowodem wielowiekowej historii Sońska, będąc jednocześnie centrum opola wchodzącego w skład tzw. ciechanowskiego państewka plemiennego. W „Katalogu zabytków sztuki w Polsce” można znaleźć krótki opis tego grodziska. „Grodzisko typu nawodnego. Na planie owalu, otoczone wałem wysokości około 3 metrów, częściowo zniszczone przez zabudowę gospodarczą”. Grodzisko przez miejscową ludność nazywane jest „szwedzkim okopem”. Tę ludową nazwę grodziska wyjaśnił Artur Falenta uzasadniając, że nazwa ta wywodzi się z czasów wojen szwedzkich XVII wieku w czasie których grodzisko pełniło funkcję fortyfikacji”. Poniżej grodziska wije się rzeka.

Parafię fundowano w XII-XIII w., a wzmiankowano już w 1385 r. W połowie XVI w. kolejną świątynię ufundował kanonik plocki Jan z Chróścic. Obecny, trzeci kościół murowany wzniesiono w latach 1904-05 staraniem proboszcza Franciszka Chełmińskiego, w miejscu poprzednich kościołów. Powstał wg projektu Antoniego Wójcickiego budowniczego powiatu ciechanowskiego w stylu neogotyckim. Z tego czasu pochodzi też neogotyckie wyposażenie wnętrza. Polichromie we zewnątrz powstały w latach 1931-1932 wg projektu Władysława Drapiewskiego. Kościół jest neogotycki, jednonawowy, z wysoką wieżą z wkomponowaną w nią figurą Chrystusa niosącego krzyż – kopią rzeźby z kościoła warszawskiego pw. Św. Krzyża. Wystrój wnętrza wraz z amboną i chrzcielnicą, ławkami i prospektem organowym nadano w początku XX w. i uzupełniono w tym samym stylu po II wojnie światowej. Warto zwrócić uwagę na obrazy św. Pawła Apostoła (XVIII w.), Chrystusa w grobie (pierwszy z XVII, drugi z XIX w.), a także barokowy krucyfiks z XVII-XVIII w. o cechach ludowych czy relikwiarz św. Kunegundy w formie krzyża z 1 poł. XIX w. Kościół został częściowo uszkodzony w ostatnich dniach walki w czasie II wojny światowej, po wojnie odbudowany, polichromia odrestaurowana i zrekonstruowana, ufundowane nowe dzwony w miejsce zrabowanych. Chodnik wokół kościoła ufundowany w 1969 r, ołtarz soborowy w 1970 r., stacje Drogi Krzyżowej w 1973r.

- Jerzy Żmudziński, Mazowsze ciechanowskie i mławskie, Warszawa 1975, s. 148.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, pod. red. Izabelii Garlickiej, Wandy Sygetyńskiej, t. X, z. I, Warszawa 1977, s. 53.
- Artur Falenta, Sońsk wieś wpisana w dzieje, w: Mazowsze ciechanowskie – moja mała ojczyzna, szkice z dziejów regionu do roku 1918, s.233.

Opisywany obraz stanowi element zabytkowego wyposażenia kościoła umiejscowiony jest w lewym ramieniu transeptu, po lewej stronie ołtarz bocznego.

7.Opis ogólny, opis ikonograficzny, technika i technologia wykonania.

Obraz olejny na płótnie, fabrycznym, lnianym o splocie płóciennym prostym, rozpięty na drewnianym krośnie malarskim. Krosno wtórne dodane w czasie poprzedniej konserwacji przeprowadzonej w 2014 roku, u dołu ma kształt prostokąta, u góry łuku ostrego. Grunt fabryczny, biały, olejny, podmalówka olejna. Warstwa malarska olejna z lascrunkami w karnacjach i impastami w miejscach światła. Kolorystyka utrzymana jest w tonacji pastelowej.

Obraz przedstawia trzy postacie: św. Wita, św. Modesta i św. Krescencję. Drugi plan stanowią ludzie odziani w tuniki, zgromadzeni w półokrągłej budowli z arkadami. Na trzecim planie znajduje się anioł w białej szacie. W prawej opuszczonej ręce trzyma wieniec laurowy, atrybut męczenników za wiarę, w lewej wzniesionej ku górze liście palmy atrybut męczeństwa.

Św. Wit jest przedstawiony zgodnie z kanonem, jako młodzieniec o falujących brązowych włosach, odziany w białą tunikę o ozdobnie lamowanych brzegach, sięgającą do kolan. Wzniesione ku górze ręce powodują, że rękawy tuniki zsunęły się do łokci. Na nogach ma sandały z wiązaniami na łydkach. W lewej ręce trzyma krzyż, głowa wzniesiona ku górze spogląda w niebo. Z prawej strony postaci widoczne są głowy dwóch lwów (atrybut św. Wita). Za nim widoczny jest św. Modest-starszy mężczyzna o siwych włosach i siwej brodzie. Ręce ma uniesione na wysokości torsu i złożone jak do modlitwy. Odziany jest w oliwkową szatę i czerwony płaszcz przewieszony przez prawe ramię. Św. Krescencja siedząca u stóp postaci odziana jest w jasnofioletową szatę i szarą chustę na głowie o długich, brązowych włosach. Ręce ma zgięte w łokciach są skrzyżowane na piersiach. Głowa lekko uniesiona ku górze a wzrok jest skierowany ku niebu.

Fot. 2 Kościół Przemienienia Pańskiego w Sońsku, Obraz przedstawiający „Św. Wita, św. Modesta i św. Krescencję”, fot. E. Bogdanowicz

8. Opis stanu zachowania obiektu

Obraz był konserwowany w 2014 roku. Na licu widoczne są rozległe retusze zachodzące częściowo na oryginał. Retusze wykonano farbami akrylowymi, niezgodnie z technologią i techniką malarstwa olejnego. Niektóre retusze są zmienione kolorystycznie. Na licu położony został werniks akrylowy niezgodny z technologią malarstwa olejnego. W górnej partii obrazu przy postaci anioła widoczne są pęknięcia płótna na długości około 10 cm, poniżej, przy prawej krawędzi większe rozdarcia na długości około 30 cm.

Fot. 3 Kościół Przemienienia Pańskiego w Sońsku, obraz przedstawiający „Św. Wita, św. Modesta i św. Kresencję”, fot. E. Bogdanowicz

9. Wnioski i założenia konserwatorskie

Podstawowym zadaniem związanym z konserwacją obrazu jest zahamowanie procesu destrukcji wynikającego z powiększających się z czasem rozdarć płótna, na skutek niefachowej konserwacji. W tym celu należy skleić rozdarcia i obraz zdublować.

Powierzchnia obrazu powinna zostać oczyszczona z niefachowych nawarstwień naniesionych w czasie poprzedniej konserwacji (werniks akrylowy i retusze akrylowe). Obraz powinien być retuszowany farbami olejnymi zgodnie z techniką i technologią malarstwa olejnego i werniksowany werniksem do farb olejnych.

10. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Dokumentacja fotograficzna.
2. Wyjęcie obrazu z ram i transport do pracowni konserwatorskiej.
3. Oczyszczenie lica z wtórnych nawarstwień (werniksu i retuszy), mieszankami rozpuszczalników dobranymi na podstawie wykonanych prób
4. Zdjęcie obrazu z krosna malarskiego.
5. Sklejenie rozdarć na klej PVA, od strony odwrocia
6. Odklejenie pasów wzmacniających kromkę malarską
7. Oczyszczenie brzegów obrazu od strony odwrocia
8. Wykonanie dublażu z płótna lnianego przy użyciu kleju Beva 371
9. Uzupelnienie ubytków warstwy zaprawy kitem akrylowym Italstucco
10. Zawerniksowanie lica obrazu werniksem retuszującym firmy Mussini
11. Retusz ubytków warstwy malarskiej farbami olejnymi firmy Mussini
12. Werniksowanie końcowe werniksem matowym firmy Mussini.

Program Prac Konserwatorskich Dwa konfesjonały neogotyckie z początku XX w.

WOJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
Delegatura w Ciechanowie
06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6
tel. 23 672 49 52, fax 23 673 29 01

Decyzja nr 179/Dc/2024
z dnia 15 marca 2024 r.

Właściciel

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wita, Modesta i Krescencji w Sońsku, ul. Ciechanowska 3,
06-430 Gołotczyzna

Budynek kościoła pw. Przemienienia Pańskiego wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-810,
ambona: B-231 nr 14 , z dn.09.03.2010

Autorzy:

mgr Anna Bogusz- Gazda

artysta konserwator malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby polichromowanej
nr Dyplomu 5224, Nr Zaświadczenia WKZ nr. 314

Tel. 500 088 623, abogusz28@gmail.com, www.akonserwacja.wordpress.com

mgr Rajmund W. Gazda

artysta-konserwator dzieł sztuki: rzeźby i elementów architektonicznych, powierzchni
architektonicznej

Nr. Dyplomu: 4863 ASP Warszawa, Zaświadczenie: MWKZ nr. 312/1994 r.

Architectural Conservation, ICCROM 'Rome, '1994, RZECZOZNAWCA MKiDzN, ORKDS ZPAP
Tel 504 068 536, rajgazda@gmail.com, www.gzadakonserwacja.wordpress.com

mgr Anna Bogusz-Gazda
Konserwator Dziel Sztuki
Artysta Plastyk
nr dyplomu 5224, nr zaw. 314

Luty 2024 r

SPIS TREŚCI

1.Podstawa formalna opracowania.....	3
2.Przedmiot i cel opracowania.....	3
3.Podstawa merytoryczna.....	3
4.Zakres opracowania.....	3
5.Dane obiektu.....	3
6.Historia obiektu.....	3
7.Opis ogólny, technika	3
8. Opis stanu zachowania obiektu.....	5
9.Wnioski i założenia konserwatorskie.....	16
10 Program Prac konserwatorskich.....	17
11. Fotografie: w tekście...11 szt.	
DYPLOMY	19

1. Podstawa formalna opracowania

Podstawę formalną wykonania niniejszego opracowania stanowi zlecenie Proboszcza Kościoła Rzymskokatolickiego pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku

2. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania Programu Prac Konserwatorskich są dwa konfesjonały drewniane neogotyckie

Celem jest wykonanie badań i konserwacji konfesjonałów.

Konserwacja przeprowadzona w technice odwracalnej przyczyni się do przywrócenia walorów estetycznych zabytkowi oraz zabezpieczy przed destrukcją.

3. Podstawa merytoryczna

Podstawę merytoryczną stanowi analiza materiałów źródłowych oraz badania obiektu wykonane na miejscu, wykonana dokumentacja fotograficzna oraz badania.

Zalecenia konserwatorskie: Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków, Delegatura w Częstochowie z dnia 24 luty 2023

4. Zakres opracowania

Zakres opracowania obejmuje:

- ocenę stanu zachowania obiektu (metodami nieinwazyjnymi)
- analizę materiałów źródłowych
- dokumentację fotograficzną
- wnioski konserwatorskie i program prac konserwatorskich technikami odwracalnymi

5. Dane obiektu

Tytuł: dwa konfesjonały neogotyckie

Warsztat: NN

Czas powstania: początek XX w.

Wymiary: wysokość 260 cm; szerokość 150 cm; głębokość 100 cm

Sygnatura: brak

Technologia, materiał wykonania: drewno dębowe

Miejsce przechowywania: Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku, nawa, ściany boczne

Obiekt: Nr wpisu do rejestru zabytków: Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr A-810, 2 konfesjonały B-231 nr 6

6. Historia obiektu -kościola

Jan Żmudziński napisał: „Sońsk to najstarszy, obok wsi Pauki, ośrodek w okolicach Ciechanowa zapewne z XII wieku. Większe pisane wzmianki datowane są na 1385 rok”. „Katalog zabytków sztuki w Polsce” podaje, że Sońsk tętnił życiem już w XII wieku. Inaczej na problem osadnictwa w Sońsku zapatruje się Artur Falenta w swym artykule. W artykule czytamy, że choć pierwsza wzmianka o parafii Sońsk pochodzi z 1385 roku, to pierwszą świątynię zbudowano tu zapewne w XI wieku. Analiza powyższych przytoczonych to fragmentów prowadzi do konkluzji, że pierwszy pisemny zapis dotyczący Sońska pochodzi z 1385 roku, co niewątpliwie związane jest z postęпами chrystianizacji i założeniem ośrodka parafialnego w obrębie Sońska.

Sońsk ongiś Sońsko od początku był siedzibą parafii, której znaczna część terenu znajdowała się w zasięgu rzeki Sony wśród moczarów, rozlewisk, lasów olchowych i dębowych. Miejscowość ta oddalona była od Ciechanowa o 10 km należała więc do powiatu ciechanowskiego”.

Samo położenie Sońska tuż nad brzegiem rzeki, wskazywało, że miejsce to miało znaczenie obronnego przedgrodzia dla zamku ciechanowskiego przed Jadźwingami i Krzyżakami. O charakterze obronnym tego miejsca, świadczy też zabytkowe grodzisko – okopy z podziemnymi lochami przy lewym brzegu rzeki Sony. Według badań archeologicznych grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (ok. 600-1250 r.). To wczesnośredniowieczne grodzisko jest dowodem wielowiekowej historii Sońska, będące jednocześnie centrum opola wchodzącego w skład tzw. ciechanowskiego państewka plemiennego. W „Katalogu zabytków sztuki w Polsce” można znaleźć krótki opis tego grodziska. „Grodzisko typu nawodnego. Na planie owalu, otoczone wałem wysokości około 3 metrów, częściowo zniszczone przez zabudowę gospodarczą”. Grodzisko przez miejscową ludność nazywane jest „szwedzkim okopem”. Tę ludową nazwę grodziska wyjaśnił Artur Falenta uzasadniając, że nazwa ta wywodzi się z czasów wojen szwedzkich XVII wieku w czasie których grodzisko pełniło funkcję fortyfikacji”. Poniżej grodziska wije się rzeka.

Parafię fundowano w XII-XIII w., a wzmiankowano już w 1385 r. W połowie XVI w. kolejną świątynię ufundował kanonik płocki Jan z Chróścic. Obecny, trzeci kościół murowany wzniesiono w latach 1904-05 staraniem proboszcza Franciszka Chełmińskiego, w miejscu poprzednich kościołów. Powstał wg projektu Antoniego Wójcickiego budowniczego powiatu ciechanowskiego w stylu neogotyckim. Z tego czasu pochodzi też neogotyckie wyposażenie wnętrza. Polichromie we zewnątrz powstały w latach 1931-1932 wg projektu Władysława Drapiewskiego. Kościół jest neogotycki, jednonawowy, z wysoką wieżą z wkomponowaną w nią figurą Chrystusa niosącego krzyż – kopia rzeźby z kościoła warszawskiego pw. Św. Krzyża. Wystrój wnętrza wraz z amboną i chrzcielnicą, ławkami i prospektem organowym

nadano w początku XX w. i uzupełniono w tym samym stylu po II wojnie światowej. Warto zwrócić uwagę na obrazy św. Pawła Apostoła (XVIII w.), Chrystusa w grobie (pierwszy z XVII, drugi z XIX w.), a także barokowy krucyfiks z XVII-XVIII w. o cechach ludowych czy relikwiarz św. Kunegundy w formie krzyża z I poł. XIX w. Kościół został częściowo uszkodzony w ostatnich dniach walki w czasie II wojny światowej, po wojnie odbudowany, polichromia odrestaurowana i zrekonstruowana, ufundowane nowe dzwony w miejsce zrabowanych. Chodnik wokół kościoła ufundowany w 1969 r, ołtarz soborowy w 1970 r., stacje Drogi Krzyżowej w 1973r.

- Jerzy Żmudziński, Mazowsze ciechanowskie i mławskie, Warszawa 1975, s. 148.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, pod. red. Izabelii Garlickiej, Wandy Sygetyńskiej, t. X, z. I, Warszawa 1977, s. 53.
- Artur Falenta, Sońsk wieś wpisana w dzieje, w: Mazowsze ciechanowskie – moja mała ojczyzna, szkice z dziejów regionu do roku 1918, s.233.

Opisywane drewniane konfesjonały neogotyckie stanowią element zabytkowego wyposażenia kościoła umiejscowione są w nawie na bocznych ścianach naprzeciwko siebie, pochodzą z początku XX w..

7.Opis ogólny, technika

Konfesjonał trójdzielny z otwieraną częścią środkową dla spowiednika. Na wysokości twarzy umieszczone dwie ażurowe, ruchome zasłony na zawiasach ozdobione motywem rozetowym. Część środkowa nakryta baldachimem z wimpergowym ornamentem, zwieńczonym kwiatonem otoczonym ornamentem z liściem akantu, po bokach pinakle z kwiatonami i pełzankami. Ścianki boczne centralnej części z kratką ażurową, drzwiczki dwudzielne z płycinami wypełnionymi podwójnym łukiem zakończonym formą liścia. Boczne części z kłęcznikami ze ścianką wypełnioną płyciną z łukiem zakończonym formą liścia, dekorowanej u góry ornamentem lambrekinu kostkowego.

Konfesjonały wykonane z drewna dębowego, elementy łączone metodą tradycyjną stolarską na czopy drewniane i wpusty. Płaszczyzny, powierzchnie drewna wykończone na gładko, bejcowane i pokryte wykończeniem żywicznym. Podłoga we wnętrzu, deski kłęcznika bez wykończenia bejcą i powłoką żywiczną.

I.

Fot. 1. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonat, nawa, ściana prawa, fot A. Bogusz

Fot. 2. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana lewa, fot A. Bogusz

8. Opis stanu zachowania obiektu

Jednym z największych czynników destrukcji zabytkowych konfesjonałów jest żerowanie szkodników drewna, widoczne są ślady otworów wylotowych larw kołatka i świeży proszek drzewny świadczący o aktywności ich działania. W największym stopniu porażone zostały partie drewna nie zabezpieczone warstwą żywiczną, czyli elementy budujące podłogę deski kłęczników. w kilku miejscach drewno uległo odłupaniu na krawędziach, w podłodze widoczne są pęknięcia i rozspojenia. Widocznych jest wiele ubytków formy ozdobnej snycerki:

Konfesjonał przy prawej ścianie nawy

- ubytki pełzanek i kwiatonu w zwieńczeniu
- brak dwóch kwiatonów na pinaklach
- pęknięcia na łączeniach elementów na ściankach bocznych
- ubytki w formie podestu spowodowane destrukcją struktury drewna zaatakowanego przez drewnojady
- pęknięcia formy słupków, kłęcznika

Konfesjonał przy lewej ścianie nawy

- brak kwiatonu w zwieńczeniu
- brak ornamentu z liściem akantu w zwieńczeniu
- ubytek listwy po lewej stronie
- ubytek elementów formy ornamentu wypełniającego skrzydła zasłony ażurowej

Powierzchnia konfesjonałów posiada wiele zarysowań, dziur związanych z umieszczaniem na nich dekoracji świątecznych. Widoczne jest duże zabrudzenie i zużycie powierzchni dostępnych takich jak górna, wierzchnia część gzymsów, pulpity, kłęczniki, podłoga, widać ślady zachlapań.

Całość powierzchni konfesjonałów w miejscach użytkowania z przetarciami i zabrudzeniami.

Fot. 3. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana prawa, ubytki formy snycerskiej, pelzanek, kwiatonów, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot. 4. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana lewa, ubytki formy snycerskiej, pełzanek, kwiatonów, ornamentu z liściem akantu, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot. 5. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana lewa, ubytki formy snycerskiej ażurowej zasłony, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot. 6. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana lewa, ubytek listwy, fot. A. Bogusz - Gazda

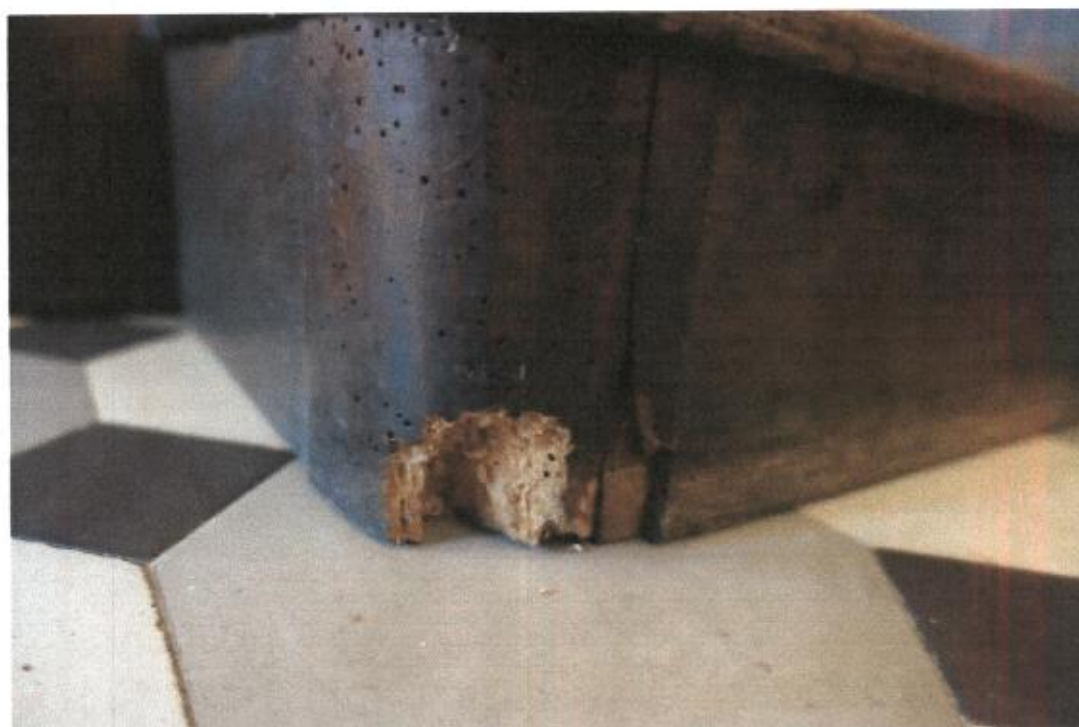
Fot. 7. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana lewa widoczne ślady żerowania drewnojadów, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot. 8. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana lewa widoczne pęknięcie formy słupka, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot. 9. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana prawa widoczne pęknięcie formy kłęcznika, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot. 10. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana prawa widoczny ubytek i ślady żerowania drewnojadów, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot. 11. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał, nawa, ściana prawa widoczny ubytek i ślady żerowania drewnojadów, fot. A. Bogusz - Gazda

9. Wnioski i założenia konserwatorskie

Podstawowym zadaniem związanym z konserwacją konfesjonałów jest zahamowanie żerowania drewnojadów i wzmocnienie strukturalne podłoża drewnianego. Ze względu na żerowanie szkodników w obiektach drewnianych w całym kościele zaleca się wykonanie trucia wnętrza całego kościoła. W przypadku niemożności wykonania takiego zabiegu jest możliwe wykonanie jego przez stworzenie szczelnego namiotu wokół obiektu i użycie odpowiedniego preparatu np. Xyrein prod. Bresciani.

Wzmocnienie strukturalne powinno wykonane zostać poprzez pędzlowanie, zastrzyki i częściowe zanurzenie z wykorzystaniem podciągania kapilarnego elementów możliwych do demontażu, użyty preparat np. Paraloid B72 o stopniowanej procentowości w rozpuszczalniku.

Powierzchnia powinna zostać oczyszczona z brudu i nawarstwień odpowiednio dobranym preparatem konserwatorskim niewprowadzającym soli do obiektu.

Ubytki formy snycerki powinny zostać odtworzone z drewna sezonowanego, zabezpieczonego przed szkodnikami, wybejcowane na dopasowany do oryginału kolor. Elementy napraw

stolarskich odtwarzane zgodnie z tradycyjnymi metodami na czopy i wpusty z ewentualnym klejeniem klejami tradycyjnymi np. klej skórny. Zniszczone deski podłogi wymienić na nowe dopasowane kolorystycznie i materiałowo, ubytki w kłęcznikach wyflekować przywracając formę.

Powierzchnia konfesjonau po oczyszczeniu i wykonanych naprawach powinna w całości na obszarze bejcowanym z żywicą, zostać pokryta z pędzla warstwą lazury do drewna zabytkowego np. prod. Remmers

10. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Dokumentacja fotograficzna

2. Wykonanie dezynsekcji obiektów wyposażenia wnętrza kościelnego metodą fumigacji lub w namiocie szczelnym sam obiekt. Zalecony jest zabieg fumigacji elementów drewnianych wyposażenia kościoła przy użyciu fosforowodoru PH₃ oraz wykonanie elektronicznych pomiarów stężenia gazu i dogazowań obiektów zgodnie z parametrami dostosowanymi do drewna zabytkowego : Technologią DREVPOL.

3. Usuwanie nawarstwień metodami chemicznymi i mechanicznie z użyciem preparatów np. kompresy z pasty AGE prod. Remmers, po wykonaniu prób

4. Lokalne wzmacnianie strukturalne drewna roztworem Paraloidu B72 w rozpuszczalniku

5. Uzupelnienie ubytków formy rzeźbiarskiej metodą flekowania, wypełnianie i klejenie szczelin dobranym, sezonowanym i zabezpieczonym przed drewnojadami drewnem, dorobienie brakujących elementów snycerskich, montowanie na czopy z zastosowaniem kleju naturalnego np. skórniego.

6. Uzupelnienie drobnych i średnich ubytków wzdłuż szczelin i pęknięć masą szpachlową z mączki drzewnej, wyrównanie do powierzchni oryginalnej i podbarwienie do kolorystyki oryginalnej.

7. Naprawy stolarskie, wymiana zdegradowanych elementów konstrukcyjnych i ew. podłogi dobranym, sezonowanym i zabezpieczonym przed drewnojadami drewnem

8. Pokrycie powierzchni lazurą do drewna zabytkowego np. prod. Remmers

Opracowali

Anna Bogusz – Gazda

Konserwator Dziej Sztuki

Rajmund W. Gazda

Konserwator Dziej Sztuki

Program Prac Konserwatorskich
**Dwa konfesjonały jednostronne nr wpisu do rejestru B-231 nr 23,
pocz. XX w**

Cztery ławki kolatorskie nr wpisu do rejestru B-231 nr 22, pocz. XXw

WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
Delegatura w Ciechanowie
06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6
tel. 23 672 49 52. fax 23 673 29 01

Decyzja nr 174/Xcl/2024
z dnia 19. marca 2024 r.

Właściciel

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wita, Modesta i Krescencji w Sońsku, ul. Ciechanowska 3,
06-430 Gołotczyzna

Budynek kościoła pw. Przemienienia Pańskiego wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-
810, 2 konfesjonały jednostronne B-231 nr 23; 4 ławki kolatorskie B-231 nr 22 z
dn.09.03.2010

Autorzy:

mgr Anna Bogusz- Gazda

artysta konserwator malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby polichromowanej
nr Dyplomu 5224, Nr Zaświadczenia WKZ nr. 314

Tel. 500 088 623, abogusz28@gmail.com, www.akonserwacja.wordpress.com

mgr Rajmund W. Gazda

artysta-konserwator dzieł sztuki: rzeźby i elementów architektonicznych, powierzchni
architektonicznej i powierzchni architektonicznej

Nr. Dyplomu: 4863 ASP Warszawa, Zaświadczenie: MWKZ nr. 312/1994 r.

Architectural Conservation, ICCROM 'Rome, '1994, RZECZOZNAWCA MKiDN, ORKDS ZPAP

Tel 504 068 536, rajgazda@gmail.com, www.gazdakonserwacja.wordpress.com

mgr Anna Bogusz-Gazda
Konserwator Dzieł Sztuki
Artysta Plastyk
nr dyplomu 5224, nr zażw. 314

mgr Rajmund Witold Gazda
Konserwator Dzieł Sztuki
Artysta Plastyk

Konserwator rzeźby, elem. architektury
i powierzchni architektonicznej
Dyplom 4863, Nr. Żezw. WKZ 312
Certyfikat ARC'ICCROM, Rzym'1994
RZECZOZNAWCA ZPAP, tel. 504 068 536

Luty 2024 r

SPIS TREŚCI

1.Podstawa formalna opracowania.....	3
2.Przedmiot i cel opracowania.....	3
3.Podstawa merytoryczna.....	3
4.Zakres opracowania.....	3
5.Dane obiektu.....	3
6.Historia obiektu.....	3
7.Opis ogólny, technika	3
8. Opis stanu zachowania obiektu.....	5
9.Wnioski i założenia konserwatorskie.....	24
10 Program Prac konserwatorskich.....	24
11. Fotografie: w tekście...21 szt.	
DYPLOMY	28

1.Podstawa formalna opracowania

Podstawę formalną wykonania niniejszego opracowania stanowi zlecenie Proboszcza Kościoła Rzymskokatolickiego pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku

2.Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania Programu Prac Konserwatorskich są 2 konfesjonały jednostronne drewniane neogotyckie i 4 ławki drewniane kolatorskie neogotyckie z początku XXw.

Celem jest wykonanie badań i konserwacji konfesjonałów i ławek kolatorskich.

Konserwacja przeprowadzona w technice odwracalnej przyczyni się do przywrócenia walorów estetycznych zabytkowi oraz zabezpieczy przed destrukcją.

3.Podstawa merytoryczna

Podstawę merytoryczną stanowi analiza materiałów źródłowych oraz badania obiektu wykonane na miejscu, wykonana dokumentacja fotograficzna oraz badania.

4.Zakres opracowania

Zakres opracowania obejmuje:

- ocenę stanu zachowania obiektu (metodami nieinwazyjnymi)
- analizę materiałów źródłowych
- dokumentację fotograficzną
- wnioski konserwatorskie i program prac konserwatorskich technikami odwracalnymi

5. Dane obiektu

I.

Tytuł: dwa konfesjonały jednostronne drewniane neogotyckie

Warsztat: NN

Czas powstania: początek XX w.

Wymiary: wysokość 280 cm; szerokość 95 cm; głębokość 95 cm

Sygnatura: brak

Technologia, materiał wykonania: drewno dębowe

Miejsce przechowywania: Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku, prezbiterium przed balustradą ołtarzową po bokach dostawione plecami do ściany

Obiekt: Nr wpisu do rejestru zabytków: Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr. nr. A-810, 2 konfesjonały jednostronne B-231 nr 23

II

Tytuł: cztery ławki kolatorskie – prezbiterium za balustradą ołtarzową

Warsztat: NN

Czas powstania: początek XX w.

Wymiary: wysokość 206 cm; szerokość 106 cm; głębokość 80 cm

Sygnatura: brak

Technologia, materiał wykonania: drewno dębowe

Miejsce przechowywania: Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku, prezbiterium za balustradą ołtarzową, po bokach drzwi wejściowych do zakrystii i Kaplicy Różańcowej dostawione plecami do ściany, boczne ścianki wchodzą w światło ościeży drzwiowych

Obiekt: Nr wpisu do rejestru zabytków: Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr. nr. A-810, 4 ławki kolatorskie B-231 nr 22

6. Historia obiektu -kościola

Jan Żmudziński napisał: „Sońsk to najstarszy, obok wsi Pauki, ośrodek w okolicach Ciechanowa zapewne z XII wieku. Większe pisane wzmianki datowane są na 1385 rok”. „Katalog zabytków sztuki w Polsce” podaje, że Sońsk tętnił życiem już w XII wieku. Inaczej na problem osadnictwa w Sońsku zapatruje się Artur Falenta w swym artykule. W artykule czytamy, że choć pierwsza wzmianka o parafii Sońsk pochodzi z 1385 roku, to pierwszą świątynię zbudowano tu zapewne w XI wieku. Analiza powyższych przytoczonych to fragmentów prowadzi do konkluzji, że pierwszy pisemny zapis dotyczący Sońska pochodzi

z 1385 roku, co niewątpliwie związane jest z postęпами chrystianizacji i założeniem ośrodka parafialnego w obrębie Sońska.

Sońsk ongiś Sońsko od początku był siedzibą parafii, której znaczna część terenu znajdowała się w zasięgu rzeki Sony wśród moczarów, rozlewisk, lasów olchowych i dębowych. Miejscowość ta oddalona była od Ciechanowa o 10 km należała więc do powiatu ciechanowskiego”.

Samo położenie Sońska tuż nad brzegiem rzeki, wskazywało, że miejsce to miało znaczenie obronne przedgrodzia dla zamku ciechanowskiego przed Jadźwingami i Krzyżakami. O charakterze obronnym tego miejsca, świadczy też zabytkowe grodzisko – okopy z podziemnymi lochami przy lewym brzegu rzeki Sony. Według badań archeologicznych grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (ok. 600-1250 r.). To wczesnośredniowieczne grodzisko jest dowodem wielowiekowej historii Sońska, będące jednocześnie centrum opola wchodzącego w skład tzw. ciechanowskiego państewka plemiennego. W „Katalogu zabytków sztuki w Polsce” można znaleźć krótki opis tego grodziska. „Grodzisko typu nawodnego. Na planie owalu, otoczone wałem wysokości około 3 metrów, częściowo zniszczone przez zabudowę gospodarczą”. Grodzisko przez miejscową ludność nazywane jest „szwedzkim okopem”. Tę ludową nazwę grodziska wyjaśnił Artur Falenta uzasadniając, że nazwa ta wywodzi się z czasów wojen szwedzkich XVII wieku w czasie których grodzisko pełniło funkcję fortyfikacji”. Poniżej grodziska wije się rzeka.

Parafię fundowano w XII-XIII w., a wzmiankowano już w 1385 r. W połowie XVI w. kolejną świątynię ufundował kanonik plocki Jan z Chróścic. Obecny, trzeci kościół murowany wzniesiono w latach 1904-05 staraniem proboszcza Franciszka Chelmińskiego, w miejscu poprzednich kościołów. Powstał wg projektu Antoniego Wójcickiego budowniczego powiatu ciechanowskiego w stylu neogotyckim. Z tego czasu pochodzi też neogotyckie wyposażenie wnętrza. Polichromie we zewnątrz powstały w latach 1931-1932 wg projektu Władysława Drapiewskiego. Kościół jest neogotycki, jednonawowy, z wysoką wieżą z wkomponowaną w nią figurą Chrystusa niosącego krzyż – kopią rzeźby z kościoła warszawskiego pw. Św. Krzyża. Wystrój wnętrza wraz z amboną i chrzcielnicą, ławkami i prospektem organowym nadano w początku XX w. i uzupełniono w tym samym stylu po II wojnie światowej. Warto zwrócić uwagę na obrazy św. Pawła Apostoła (XVIII w.), Chrystusa w grobie (pierwszy z XVII, drugi z XIX w.), a także barokowy krucyfiks z XVII-XVIII w. o cechach ludowych czy relikwiarz św. Kunegundy w formie krzyża z I poł. XIX w. Kościół został częściowo uszkodzony w ostatnich dniach walki w czasie II wojny światowej, po wojnie odbudowany, polichromia odrestaurowana i zrekonstruowana, ufundowane nowe dzwony w miejsce zrabowanych. Chodnik wokół kościoła ufundowany w 1969 r, ołtarz soborowy w 1970 r., stacje Drogi Krzyżowej w 1973r.

- Jerzy Żmudziński, Mazowsze ciechanowskie i mławskie, Warszawa 1975, s. 148.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, pod. red. Izabelii Garlickiej, Wandy Sygetyńskiej, t. X, z. I, Warszawa 1977, s. 53.
- Artur Falenta, Sońsk więc wpisana w dzieje, w: Mazowsze ciechanowskie – moja mała ojczyzna, szkice z dziejów regionu do roku 1918, s.233.

Opisywane drewniane jednostronne konfesjonały i ławki kolatorskie stanowią element zabytkowego wyposażenia kościoła umiejscowione są w prezbiterium dwa konfesjonały naprzeciwko siebie przed balustradą ołtarzową, cztery ławki za balustradą po bokach drzwi do

zakrystii i Kaplicy Różańcowej, pochodzą z początku XX w, wykonane zostały w stylu neogotyckim

7. Opis ogólny, technika

I.

Dwa konfesjonały jednostronne na prostokątnym profilowanym cokole z wewnętrzną podłogą z desek. Zaplecek wysoki, zakończony ostrym łukiem, wypełniony płyciną z potrójnym maswerkkiem z podwójną rozetą z czteroliściem w zwieńczeniu, po bokach flankowany sterczynami z wimpergami, pełzankami z kwiatonem w zwieńczeniu. Łuk zdobiny pełzankami zakończony ornamentem z liściem akantu i kwiatonem. Ścianka boczna od strony nawy kościoła zbudowana z dwóch elementów, w części siedziska ścianka dwudzielna z prostokątnymi płycinami zwieńczona ornamentem lambrekinowym sncerskim kostkowym, bliżej części z kłęcznikiem wysoka wąska ścianka z kratką ażurową przeznaczoną do spowiedzi zwieńczona płyciną z podwójnym maswerkkiem z rozetą z czteroliściem w zwieńczeniu, ujętą dwoma pinaklami zdobionymi pełzanką z kwiatonem na szczycie, na szczycie łuku symetryczny ornament z liściem akantu z kwiatonem w zwieńczeniu. Część z kłęcznikiem i pulpitem od strony wewnętrznej, od lica trójdzielna z płycinami na narożach profilowanymi w kształcie liścia, ponad nimi pozioma płycina z rozetą w polu centralnym. Wejście do konfesjonału z boku naprzeciwko ścianki z kratką konfesjonałową.

II.

Cztery Ławki kolatorskie za balustradą ołtarzową

Ławka na prostokątnym profilowanym cokole z wewnętrzną podłogą z desek. Przednia część niższa, dwudzielna z płycinami z dekoracją z trzema łukami, wewnątrz pulpitem i kłęcznikiem. Zaplecki trzyczęściowe ze środkową częścią wyższą zakończoną pinaklem, zdobionym kwiatonem i liściem akantu, z płyciną zapleckową wypełnioną podwójnym maswerkkiem z rozetą z czteroliściem w zwieńczeniu, boczne płyciny wypełnione łukiem zakończonym liściem, boczna ścianka w ościerzach drzwiowych z płyciną wypełnioną łukiem ostrym. Dwie boczne części i część w ościeżach zwieńczona płaskim fryzem z kostkowym lambrekinem. Część przednia z kłęcznikiem po bokach ujęta bocznymi ściankami zakończonymi łukiem z płyciną z podwójnym maswerkkiem z rozetą z czteroliściem.

Ławki wykonane z drewna dębowego, elementy łączone metodą tradycyjną stolarską na czopy drewniane i wpusty. Płaszczyzny, powierzchnie drewna wykończone na gładko, bejcowane i pokryte wykończeniem żywicznym. Podłoga we wnętrzu, deski kłęcznika bez wykończenia bejcą i powłoką żywiczną.

I.

Fot.1. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał jednostronny, prezbiterium, przed balustradą ołtarzową na prawej ścianie, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.2. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał jednostronny, prezbiterium, przed balustradą ołtarzową na lewej ścianie, fot. A. Bogusz - Gazda

II.

Fot.3. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, za balustradą ołtarzową na prawej ścianie po lewej stronie drzwi do Kaplicy Różańcowej, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.4. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, za balustradą ołtarzową na prawej ścianie po prawej stronie drzwi do Kaplicy Różańcowej, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.5. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, za balustradą ołtarzową na lewej ścianie po prawej stronie drzwi do Zakrystii, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.6. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, za balustradą ołtarzową na lewej ścianie po lewej stronie drzwi do Zakrystii, fot. A. Bogusz – Gazda

8. Opis stanu zachowania obiektu

Jednym z największych czynników destrukcji zabytkowych ławek i konfesjonałów jest żerowanie szkodników drewna, widoczne są ślady otworów wylotowych larw kołatka i świeży proszek drzewny świadczący o aktywności ich działania. W największym stopniu porażone zostały partie drewna nie zabezpieczone warstwą żywiczną, czyli elementy budujące podłogę deski kłęczników. w kilku miejscach drewno uległo odłupaniu na krawędziach, w podłodze widoczne są pęknięcia i rozspojenia. Widocznych jest wiele ubytków formy ozdobnej snycerki:

I. Konfesjonały jednostronne przed balustradą ołtarzową:

Konfesjonał po prawej stronie ołtarza

- ubytek formy w ażurowej kratce konfesjonałowej
- brak akantu wspierającego ściankę konfesjonału przy pulpicie
- brak kwiatonów wieńczących zaplecek i ścianę konfesjonału
- brak sześciu zakończeń gzymsowych na kostkach fryzu kostkowego
- w czterech pinaklach ubytki snycerskie w pelzankach, kwiatonach
- brak sześciu kostek w ornamencie lambrekinowym w ścianie bocznej
- pęknięcie pionowe ze szczeliną w środkowej części zaplecka i przy wejściu po lewej stronie

Konfesjonał po lewej stronie ołtarza

- w licowej ścianie w środkowej płycinie pęknięcie pionowe ze szczeliną ok. 5mm
- w zwieńczeniu ścianki bocznej od strony nawy brak ornamentu lambrekinowo kostkowego na długości ok. 24 cm
- duże ubytki snycerki w zwieńczeniu zaplecka pelzanek kwiatonów w zwieńczeniu pinakli

I. Ławki kolatorskie za balustradą ołtarzową

Ściana po prawej stronie ołtarza

Ławka po lewej stronie drzwi do kaplicy

- brak fryzu lambrekinowo kostkowego ok 24 cm
- ubytki formy w kwiatonie i ornamencie z liściem akantu
- pęknięcie ze szczeliną w deskach podłogi

- dziura w płycinie ściany bocznej w ościeżach drzwiowych
 - ubytek formy na desce w klęczniku
 - na ścianie licowej brak profilowanej listwy nad płycinami z elementem potrójnego łuku
- Ławka po prawej stronie drzwi do kaplicy
- W ścianie licowej brak 43 cm profilowanej listwy nad płycinami z potrójnym łukiem
 - brak trzech pasów ornamentu lambrekinowo kostkowego w części nad siedziskiem 2x24 cm, w części w ościeżach drzwi 32 cm
 - ubytek formy narożnego słupka łączącego część przyścienną z ościeżową
 - ubytki formy w łuku w zwieńczeniu zaplecka, kwiatonie zwieńczenia

Ściana po lewej stronie ołtarza

Ławka po prawej stronie drzwi do zakrystii

- brak fryzu kostkowego na ścianie bocznej 32 cm, 17 cm i 6 cm po bokach zwieńczenia
- brak kwiatonu w zwieńczeniu

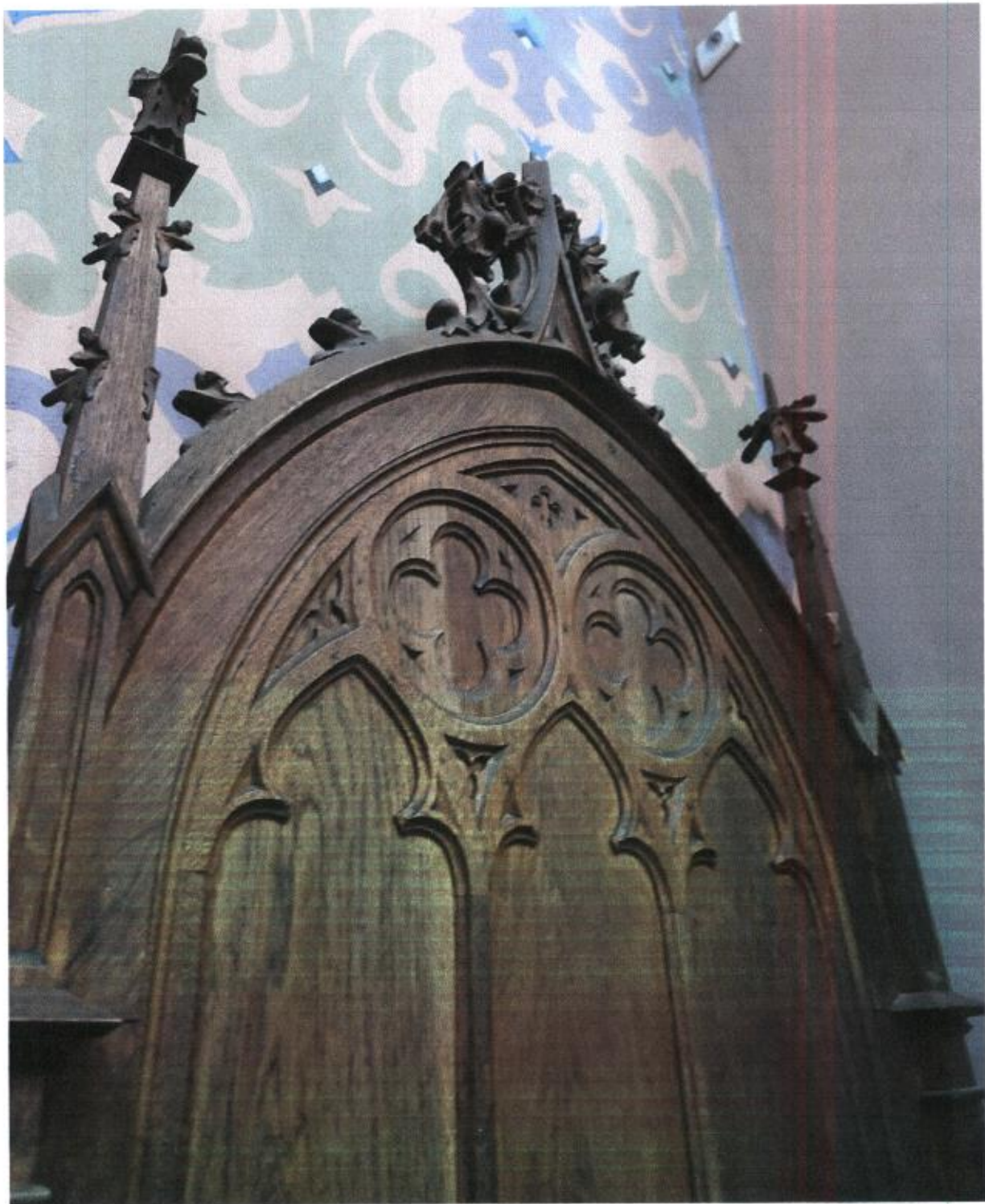
Ławka po lewej stronie drzwi do zakrystii

- brak fryzu kostkowego na ścianie bocznej i od lica w prawej części
- brak kwiatonu i ubytki prawego bocznego ornamentu z liściem akantu w zwieńczeniu
- ubytek formy klęcznika

Powierzchnie konfesjonałów i ławek posiadają wiele zarysowań, dziur związanych z umieszczeniem na nich dekoracji świątecznych. Widoczne jest duże zabrudzenie i zużycie powierzchni dostępnych takich jak górna, wierzchnia część gzymsów, pulpity, klęczniki, podłoga widać ślady zachlapań.

Całość powierzchni zabytków w miejscach użytkowania z przetarciami i zabrudzeniami.

I. Konfesjonały jednostronne przed balustradą ołtarzową

Fot.7. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonął jednostronny, prezbiterium, po prawej stronie ołtarza, widoczne ubytki formy snycerki w zwieńczeniu zaplecka, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.8. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonal jednostronny, prezbiterium, po prawej stronie ołtarza, widoczne ubytki formy snycerki w zwieńczeniu i pinaklach, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.9. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonal jednostronny, prezbiterium, po prawej stronie ołtarza, widoczne ubytki formy snycerki w ornamencie kostkowym, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.10. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał jednostronny, prezbiterium, po lewej stronie ołtarza, widoczne ubytki formy snycerki w zwieńczeniu i pinaklach, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.11,12. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonął jednostronny, prezbiterium, po lewej stronie ołtarza, widoczne ubytki formy snyczerki w zwieńczeniu, pinaklach, i ornamencie kostkowym, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.13. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, konfesjonał jednostronny, prezbiterium, po lewej stronie ołtarza, pęknięcie z ubytkiem w płycinie na ścianie licowej, fot. A. Bogusz - Gazda

II. Ławki kolatorskie za balustradą ołtarzową

Fot.14. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, prawa strona ołtarza po lewej stronie drzwi do Kaplicy, ubytek listwy , fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.15. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, prawa strona ołtarza po lewej stronie drzwi do Kaplicy, ubytek formy snycerskiej zwieńczenia zaplecka, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.15,16. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, prawa strona ołtarza po lewej stronie drzwi do Kaplicy, ubytek pasa ornamentu kostkowego i dziura w płycinie bocznej, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.17,18. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, prawa strona ołtarza po prawej stronie drzwi do Kaplicy, ubytek pasa ornamentu kostkowego i uszkodzenie słupka narożnego, ubytki formy kwiatonu w zwieńczeniu zaplecka, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.19. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, prawa strona ołtarza po prawej stronie drzwi do Kaplicy, ubytek listwy profilowanej na ścianie licowej, fot. A. Bogusz - Gazda

Fot.20,21. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, Ławka kolatorska, prezbiterium, lewa strona ołtarza po prawej stronie (20) i lewej (21) drzwi do Zakrystii, ubytek pasa ornamentalnego kostkowego, elementów snycerki w zwieńczeniu, fot. A. Bogusz - Gazda

9. Wnioski i założenia konserwatorskie

Podstawowym zadaniem związanym z konserwacją konfesjonałów i ławek jest zahamowanie żerowania drewnojadów i wzmocnienie strukturalne podłoża drewnianego. Ze względu na żerowanie szkodników w obiektach drewnianych w całym kościele zaleca się wykonanie trucia wnętrza całego kościoła. W przypadku niemożności wykonania takiego zabiegu jest możliwe wykonanie jego przez stworzenie szczelnego namiotu wokół obiektu i użycie odpowiedniego preparatu np. Xyrein prod. Bresciani.

Wzmocnienie strukturalne powinno wykonane zostać poprzez pędzlowanie, zastrzyki i częściowe zanurzenie z wykorzystaniem podciągania kapilarnego elementów możliwych do demontażu, użyty preparat np. Paraloid B72 o stopniowanej procentowości w rozpuszczalniku.

Powierzchnia powinna zostać oczyszczona z brudu i nawarstwień odpowiednio dobranym preparatem konserwatorskim niewprowadzającym soli do obiektu.

Ubytki formy snycerki powinny zostać odtworzone z drewna sezonowanego, zabezpieczonego przed szkodnikami, wybejcowane na dopasowany do oryginału kolor. Elementy napraw stolarskich odtwarzane zgodnie z tradycyjnymi metodami na czopy i wpusty z ewentualnym klejeniem klejami tradycyjnymi np. klej skórny. Zniszczone deski podłogi wymienić na nowe dopasowane kolorystycznie i materiałowo, ubytki w kłęcznikach wyflekować przywracając formę.

Powierzchnia ławek i konfesjonału po oczyszczeniu i wykonanych naprawach powinna w całości na obszarze bejcowanym z żywicą, zostać pokryta z pędzla warstwą lazury do drewna zabytkowego np. prod. Remmers

10. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Dokumentacja fotograficzna

2. Wykonanie dezynsekcji obiektów wyposażenia wnętrza kościelnego metodą fumigacji lub w namiocie szczelnym sam obiekt. Zalecony jest zabieg fumigacji elementów drewnianych wyposażenia kościoła przy użyciu fosforowodoru PH₃ oraz wykonanie elektronicznych pomiarów stężenia gazu i dogazowań obiektów zgodnie z parametrami dostosowanymi do drewna zabytkowego : Technologią DREVPOL.

3. Usuwanie nawarstwień metodami chemicznymi i mechanicznie z użyciem preparatów np. kompresy z pasty AGE prod. Remmers, po wykonaniu prób

4. Lokalne wzmocnianie strukturalne drewna roztworem Paraloidu B72 w rozpuszczalniku

5. Uzupełnienie ubytków formy rzeźbiarskiej metodą flekowania, wypełnianie i klejenie szczelin dobranym, sezonowanym i zabezpieczonym przed drewnojadami drewnem, dorobienie brakujących elementów snycerskich, montowanie na czopy z zastosowaniem kleju naturalnego np. skórniego.

6. Uzupelnienie drobnych i srednich ubytkow wzdluz szczelin i pekniec masa szpachlowa z maczki drzewnej, wyrównanie do powierzchni oryginalnej i podbarwienie do kolorystyki oryginalnej.

7. Naprawy stolarskie, wymiana zdegradowanych elementow konstrukcyjnych i ew. podlogi dobranym, sezonowanym i zabezpieczonym przed drewnojadami drewnem

8. Pokrycie powierzchni lazura do drewna zabytkowego np. prod. Remmers

Opracowali

Anna Bogusz – Gazda

Konserwator Dzieł Sztuki

Rajmund W. Gazda

Konserwator Dzieł Sztuki

Anna Maria Bogusz

Podpis

Nr **5224**
(numer dyplomu)

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

DYPLOM

Anna Maria Bogusz
urodzona dnia **28.11.1964r.**
w **Warszawie**
odbyła studia w latach **1984-1991**
na Wydziale Konserwacji
Dzięk Sztuki
w zakresie **konserwacji malarstwa**
i rzeźby polichromowanej
z wynikiem **bardzo dobrym**
i po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami uzyskała
w dniu **14.03.1991r.** tytuł
magistra sztuki

REKTOR

Henryk Jablonski m. p.
Warszawa, dnia **12.04.1991 r.**

DZIEKAN

Witold
Warszawa, dnia **12.04.1991 r.**

PIĘKNA SZKOLA DZIĘKI 105
Oddział Województwa w Warszawie
ul. Senacka nr 14
00-800 WARSZAWA
tel. 26-57-51, 26-57-12
006374351

Warszawa dn. 31.08.1995r.
(miejscowość, data)

i. dr. VKZ/IZ/535/A211/95

ZASWIADCZENIE NE. 344

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, § 19 i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1984 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności /Dz. U. Nr 16, poz. 55/ stwierdzam, że:

Pani/ **ANNA BOGUSZ-GAZDA**
urodzony/a/ **28.11.1964r.**
zamieszkały/ni/ **02-594 Warszawa ul. Bruns 34 m 64**
posiada kwalifikacje w zakresie **prowadzenia prac konserwatorskich**
przy obiektach zabytkowych w specjalności malarstwa i rzeźby
polichromowanej.

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku kasowego uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składe się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymał:

- Pan/ni/ (adres)

Anna Bogusz-Gazda
02-594 Warszawa
ul. Bruns 34 m 64

Obytek skarbowy w wysokości
30.000 zł skazanym na wpłatę

Województwo Mazowieckie
ul. Senacka 14, 00-800 Warszawa
Henryk Jablonski
mgr odz. arch. i sztuki - rzeźba

* Niniejszy wykład odpowiada paragrafowi § 17 - 19 ww rozporządzenia w sprawie od tego czasu
rodzaje kwalifikacje wojewódzki wydział w zakresie wojewódzki konserwator zabytków.

Główny Biuro Nadzoru w Warszawie
ul. Senatorska nr 14
00-651 WARSZAWA
tel. 55-57-51, 22-57-51
006874351

Warszawa, dn. 31.08.1995r.
Rejestracja, 2222

WZ/IN 529/4315/95

ZASWIADCZENIE nr. 312

Nu podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, § 19 i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenie i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności (Dz. U. Nr 16, poz. 55) stwierdzam, że:

pani/ **RAJMUND WITOLD GAZDA**
urodzony/a/ **00.06.1960r.**

zamieszkały/a/ **01-419 Warszawa ul. Bolesława 14 m 2**

posiada kwalifikacje w zakresie **prowadzenia prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych w szczególności konserwacji rzeźby kamienniej, detalu architektonicznego oraz wystroju sieniwej i tytoki, agrafitn; artubakterie, polichromie /**

Niniejsze zaświadczenie się zważył oś obowiązu krótkotrwałego uzyskania szwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Outymyjąc:

- **Pani/ (adres)**

Rajmund Witold Gazda
01-419 Warszawa
ul. Bolesława 14 m 2

Państwowy Instytut Kultury i Sztuki
REJESTR REZERWY IMIENNEJ
nr 2222

RAJMUND WITOLD GAZDA
mgr inż. arch. i konserw. Monie Urzędowo

Opięć składową w wyznaczonej
w celu i składowania na wniosek

* Należy wpisać odpowiedni przepis § 17 - 19 w/w rozporządzenia w zależności od typu zabytku
rodzaju kwalifikacji wywodzącej się z zakresu wojewódzkiego konserwatora zabytków.

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

R. Gazda
podpis

Nr **4863**

(numer dyplomu)

DYPLOM

Z WYRÓŻNIENIEM

Rajmund Witold Gazda

Imię i nazwisko

urodzony dnia **08.06.1960r.**
w **Warszawie**

odbył w latach **1981-1987** studia
na Wydziale **Konserwacji
Dzieł Sztuki**

w zakresie **konserwacji rzeźby
i elementów architektonicznych**
i po złożeniu egzaminu magisterskiego
z wynikiem **bardzo dobrym** uzyskał
w dniu **24.04.1987r.** tytuł

magistra sztuki

REKTOR

[Signature]

Warszawa, dnia

DZIEKAN

[Signature]

21.07.1987r.

INTERNATIONAL CENTRE FOR THE STUDY OF THE PRESERVATION AND THE RESTORATION OF CULTURAL PROPERTY
CENTRE INTERNATIONAL D'ETUDES POUR LA CONSERVATION ET LA RESTAURATION DES BIENS CULTURELS

CERTIFICATE CERTIFICAT

The International Centre for the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property, ICCROM, certifies that

Le Centre international d'études pour la conservation et la restauration des biens culturels, ICCROM, certifie que

_____ *Rajmund Witold GAZDA* _____ has attended
_____ a suivi

from _____ to _____ the course on
du *19 January* au *27 May 1994* le cours de

_____ *ARCHITECTURAL CONSERVATION* _____

Director of ICCROM
Directeur de l'ICCROM

Coordinator of the course
Coordinateur du cours

Rome

Program Prac Konserwatorskich

Prospekt organowy neogotycki z początku XX w

WOJEWODZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW
w Warszawie
Delegatura w Ciechanowie
06-400 Ciechanów, ul. Strażacka 6
tel. 23 672 49 52, fax 23 673 29 01

Decyzja nr 174/Dc/2024
z dnia 18 marca 2024 r.

Właściciel

Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Wita, Modesta i Krescencji w Sońsku, ul. Ciechanowska 3,
06-430 Gołotczyzna

Budynek kościoła pw. Przemienienia Pańskiego wpisany do rejestru zabytków pod nr. A-810,
prospekt organowy B-231 nr 4

z dn.09.03.2010

Autorzy:

mgr Anna Bogusz-Gazda

artysta konserwator malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby polichromowanej
nr Dyplomu 5224, Nr Zaświadczenia WKZ nr. 314

Tel. 500 088 623, abogusz28@gmail.com, www.akonserwacja.wordpress.com

mgr Rajmund W. Gazda

artysta-konserwator dzieł sztuki: rzeźby i elementów architektonicznych, powierzchni
architektonicznej

Nr. Dyplomu: 4863 ASP Warszawa, Zaświadczenie: MWKZ nr. 312/1994 r.

Architectural Conservation, ICCROM 'Rome, '1994, RZECZOZNAWCA MKiDzN, ORKDS ZPAP

Tel 504 068 536, rajgazda@gmail.com, www.gazdakonserwacja.wordpress.com

Luty 2024 r

mgr Anna Bogusz-Gazda
Konserwator Dzieł Sztuki
Artysta-Plastyk
nr dyplomu 5224, nr zezw. 314

mgr Rajmund Witold Gazda
Konserwator Dzieł Sztuki
Artysta-Plastyk
Konserwator rzeźby, elem. architektury
i powierzchni architektonicznej
Dyplom 4863, Nr. Zezw. WKZ 312
Certyfikat ARC/ICCROM, Rzym'1994
RZECZOZNAWCA ZPAP, tel. 504 068 536

SPIS TREŚCI

1.Podstawa formalna opracowania.....	3
2.Przedmiot i cel opracowania.....	3
3.Podstawa merytoryczna.....	3
4.Zakres opracowania.....	3
5.Dane obiektu.....	3
6.Historia obiektu.....	3
7.Opis ogólny, technika	3
8. Opis stanu zachowania obiektu.....	5
9.Wnioski i założenia konserwatorskie.....	18
10 Program Prac konserwatorskich.....	18
11. Fotografie: w tekście... 15 szt.	
DYPLOMY	20

1.Podstawa formalna opracowania

Podstawę formalną wykonania niniejszego opracowania stanowi zlecenie Proboszcza Kościoła Rzymskokatolickiego pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku

2.Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania Programu Prac Konserwatorskich jest prospekt organowy neogotycki z początku XX w.

Celem jest wykonanie badań i konserwacji prospektu organowego.

Konserwacja przeprowadzona w technice odwracalnej przyczyni się do przywrócenia walorów estetycznych zabytkowi oraz zabezpieczy przed destrukcją.

3.Podstawa merytoryczna

Podstawę merytoryczną stanowi analiza materiałów źródłowych oraz badania obiektu wykonane na miejscu, wykonana dokumentacja fotograficzna oraz badania.

Zalecenia konserwatorskie: Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków, Delegatura w Częstochowie z dnia 24 luty 2023

4.Zakres opracowania

Zakres opracowania obejmuje:

- ocenę stanu zachowania obiektu (metodami nieinwazyjnymi)
- analizę materiałów źródłowych
- dokumentację fotograficzną
- wnioski konserwatorskie i program prac konserwatorskich technikami odwracalnymi

5. Dane obiektu

Tytuł: prospekt organowy neogotycki

Warsztat: NN

Czas powstania: początek XX w.

Wymiary: wysokość 640 cm; szerokość 302 cm; głębokość 245 cm

Wymiary podłogi : część centralna: szer.980 cm x 400 cm + przy oknie :345cm x 183 cm głębokość (uśredniona Sygnatura: brak)

Technologia, materiał wykonania: drewno dębowe, wykończone żywicznie, polichromowane, złocenia, podłoga : deski iglaste

Miejsce przechowywania: Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego w Sońsku, chór muzyczny

Obiekt: Nr wpisu do rejestru zabytków: Budynek wpisany do rejestru zabytków pod nr A-810, prospekt organowy B-231 nr 4

6. Historia obiektu -kościola

Jan Żmudziński napisał: „Sońsk to najstarszy, obok wsi Pauki, ośrodek w okolicach Ciechanowa zapewne z XII wieku. Większe pisane wzmianki datowane są na 1385 rok”. „Katalog zabytków sztuki w Polsce” podaje, że Sońsk tętnił życiem już w XII wieku. Inaczej na problem osadnictwa w Sońsku zapatruje się Artur Falenta w swym artykule. W artykule czytamy, że choć pierwsza wzmianka o parafii Sońsk pochodzi z 1385 roku, to pierwszą świątynię zbudowano tu zapewne w XI wieku. Analiza powyższych przytoczonych to fragmentów prowadzi do konkluzji, że pierwszy pisemny zapis dotyczący Sońska pochodzi z 1385 roku, co niewątpliwie związane jest z postępami chrystianizacji i założeniem ośrodka parafialnego w obrębie Sońska.

Sońsk ongiś Sońsko od początku był siedzibą parafii, której znaczna część terenu znajdowała się w zasięgu rzeki Sony wśród moczarów, rozlewisk, lasów olchowych i dębowych. Miejscowość ta oddalona była od Ciechanowa o 10 km należała więc do powiatu ciechanowskiego”.

Samo położenie Sońska tuż nad brzegiem rzeki, wskazywało, że miejsce to miało znaczenie obronnego przedgrodzia dla zamku ciechanowskiego przed Jadźwingami i Krzyżakami. O charakterze obronnym tego miejsca, świadczy też zabytkowe grodzisko – okopy z podziemnymi lochami przy lewym brzegu rzeki Sony. Według badań archeologicznych grodzisko pochodzi z okresu wczesnego średniowiecza (ok. 600-1250 r.). To wczesnośredniowieczne grodzisko jest dowodem wielowiekowej historii Sońska, będące jednocześnie centrum opola wchodzącego w skład tzw. ciechanowskiego państewka plemiennego. W „Katalogu zabytków sztuki w Polsce” można znaleźć krótki opis tego grodziska. „Grodzisko typu nawodnego. Na planie owalu, otoczone wałem wysokości około 3 metrów, częściowo zniszczone przez zabudowę gospodarczą”. Grodzisko przez miejscową ludność nazywane jest „szwedzkim okopem”. Tę ludową nazwę grodziska wyjaśnił Artur Falenta uzasadniając, że nazwa ta wywodzi się z czasów wojen szwedzkich XVII wieku w czasie których grodzisko pełniło funkcję fortyfikacji”. Poniżej grodziska wije się rzeka.

Parafię fundowano w XII-XIII w., a wzmiankowano już w 1385 r. W połowie XVI w. kolejną świątynię ufundował kanonik płocki Jan z Chróścic. Obecny, trzeci kościół murowany wzniesiono w latach 1904-05 staraniem proboszcza Franciszka Chełmińskiego, w miejscu poprzednich kościołów. Powstał wg projektu Antoniego Wójcickiego budowniczego powiatu ciechanowskiego w stylu neogotyckim. Z tego czasu pochodzi też neogotyckie wyposażenie wnętrza. Polichromie we zewnątrz powstały w latach 1931-1932 wg projektu Władysława Drapiewskiego. Kościół jest neogotycki, jednonawowy, z wysoką wieżą z wkomponowaną w nią figurą Chrystusa niosącego krzyż – kopią rzeźby z kościoła warszawskiego pw. Św. Krzyża. Wystrój wnętrza wraz z amboną i chrzcielnicą, ławkami i prospektem organowym nadano w początku XX w. i uzupełniono w tym samym stylu po II wojnie światowej. Warto zwrócić uwagę na obrazy św. Pawła Apostoła (XVIII w.), Chrystusa w grobie (pierwszy z XVII, drugi z XIX w.), a także barokowy krucyfiks z XVII-XVIII w. o cechach ludowych czy relikwiarz św. Kunegundy w formie krzyża z 1 poł. XIX w. Kościół został częściowo

uszkodzony w ostatnich dniach walki w czasie II wojny światowej, po wojnie odbudowany, polichromia odrestaurowana i zrekonstruowana, ufundowane nowe dzwony w miejsce zrabowanych. Chodnik wokół kościoła ufundowany w 1969 r, ołtarz soborowy w 1970 r., stacje Drogi Krzyżowej w 1973r.

- Jerzy Żmudziński, Mazowsze ciechanowskie i mławskie, Warszawa 1975, s. 148.
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, pod. red. Izabelii Garlickiej, Wandy Sygetyńskiej, t. X, z. I, Warszawa 1977, s. 53.
- Artur Falenta, Sońsk wieś wpisana w dzieje, w: Mazowsze ciechanowskie – moja mała ojczyzna, szkice z dziejów regionu do roku 1918, s.233.

Opisywany drewniany neogotycki prospekt organowy stanowi element zabytkowego wyposażenia kościoła umiejscowiony jest na chórze muzycznym, pochodzi z początku XX w.

7.Opis ogólny, technika

Prospekt organowy trójczłonowy na prostokątnej szafie zdobionej w płycinach ornamentem mazwerkowym płaskim. Część środkowa dwukrotnie szersza od części bocznych, flankowana wysuniętymi z lica filarami zwieńczonymi pinaklami z motywem pełzanek z formą czteropoziomowego kwiatonu w szczycie. Część środkowa zakończona wimpergą z rozetą sześciolistną, zwieńczoną krzyżem. Części boczne zakończone lambrekinem z motywem lilijki z umieszczonymi rozbudowanymi kwiatonami centralnie. Na narożach skrzyni organowej zdwojone filary przykryte pinaklami zdobionymi pełzankami i kwiatonami. Centralne części wszystkich członów, również filarów flankujących, z ażurowymi płycinami zamkniętymi u góry łukiem, w części centralnej zdobionym ornamentem snycerskim z lilijkami, w ich wnętrzu widoczne metalowe piszczałki.

Prospekt organowy wykonany z drewna dębowego, elementy łączone metodą tradycyjną stolarską na czopy drewniane i wpusty, widoczne również miejsca skręcane grubymi wkrętami metalowymi. Płaszczyzny, powierzchnie drewna wykończone na gładko, bejcowane i pokryte wykończeniem żywicznym, złocenia półwałków, profili zamykających płyciny i niektórych gzymsów. W dolnej części wtórne wykończenia kolorystyczne kładzione bezpośrednio na powierzchnię drewna. Tył prospektu organowego bez wykończenia bejcą i powłoką żywiczną.

Chór muzyczny od strony kościoła zamknięty balustradą zdobioną symetrycznie po cztery płyciny po bokach wysuniętego centralnie balkonu flankowanego podwójnymi pilastrami, w środku płycina. Wszystkie płyciny wypełnione podwójnym ornamentem maswerkowym płaskim. U dołu rozbudowany profilowany gzyms zakończony ornamentem lambrekinowym z formami z fragmentu trójliścia po dwa przerywanego kostkowym pinaklem, 4 i 6 wsparty na kwadratowych kolumnach wspierających chór.

Fot. 1. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy z chórem muzycznym, fot. R. Gazda

Fot.2. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, bok szafy, fot. R. Gazda

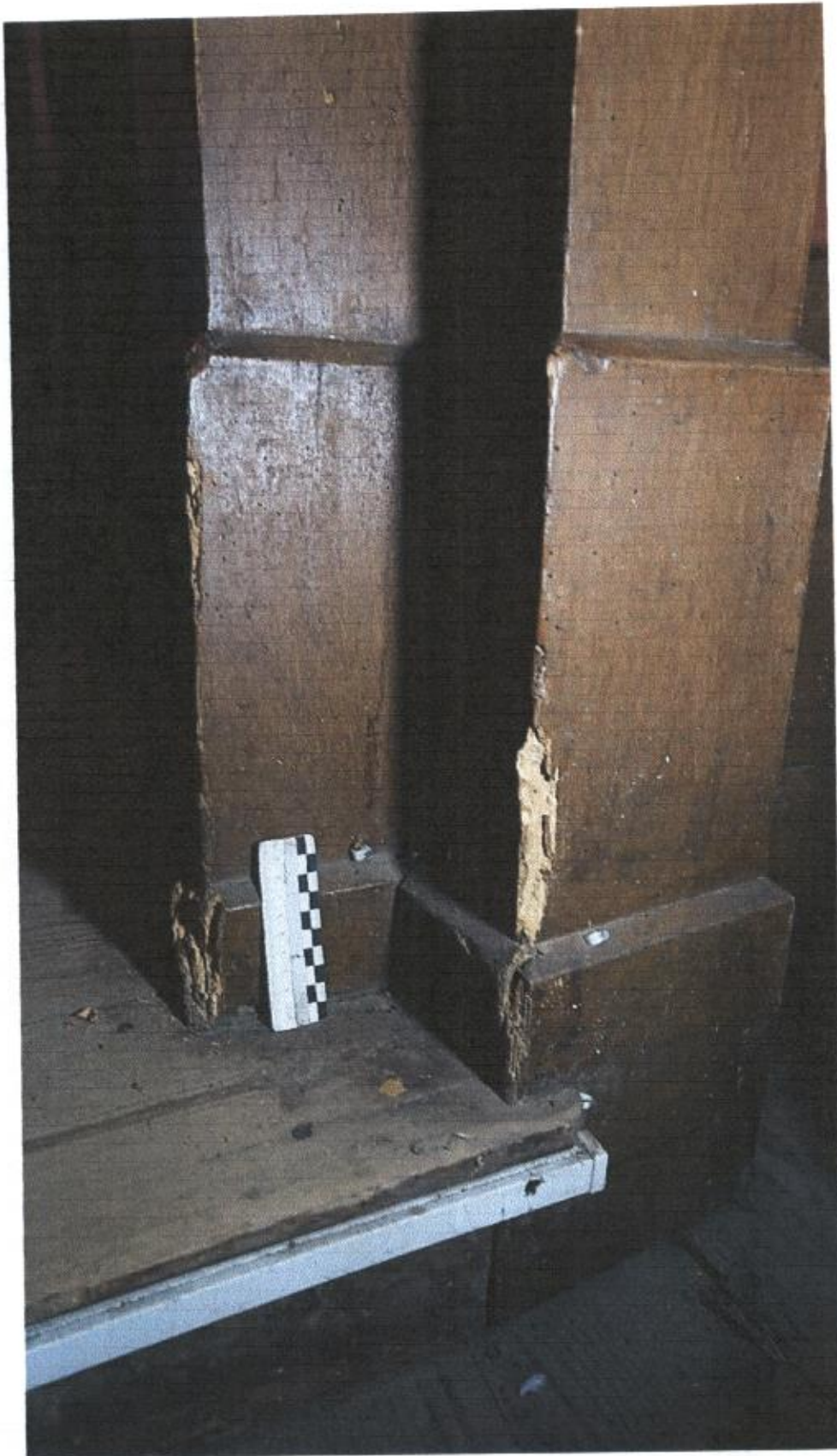
8. Opis stanu zachowania obiektu

Jednym z największych czynników destrukcji zabytkowego prospektu organowego jest żerowanie szkodników drewna, widoczne są ślady otworów wylotowych larw kołatka i świeży proszek drzewny świadczący o aktywności ich działania. Wszystkie elementy w dużym stopniu porażone żerowaniem kołatka i spuszczela, a szczególnie jest to widoczne w partiach drewna nie zabezpieczonych warstwą żywiczną, czyli elementów budujących odwrocie. Deski w kilku miejscach uległy odłupaniu na krawędziach, widoczne są pęknięcia, rozspojenia, dziury. Na bokach prospektu zniszczone fragmenty w dużych ubytkach wypełniono nierówno kitem kredowo klejowym i podmalowano farbą w kolorze fioletowym. Widocznych jest wiele ubytków formy związanych ze znaczną destrukcją struktury drewna na krawędziach elementów zdobień, powierzchniach płaszczyzn. Ubytki odsłaniają stan zachowania podłoża w wielu miejscach katastrofalny, gdzie pod wierzchnią skorupką nasączoną żywicznym wykończeniem materiał drzewny jest jak gąbka lub wręcz tylko pylisty. Znaczne ubytki spowodowało działanie spuszczela, którego korytarze żerowania bardzo szerokie przyczyniły się do wielu ubytków. Ubytki formy snycerskiej widoczne w detalu jako braki takich elementów jak pełzanki i obtłuczenia formy. Duży ubytek formy podstawy i filara w dolnej części lewego narożnika skrzyni, ścianka w miejscu ubytku wypełniona nierówno kitem kredowo klejowym i pomalowana filetową farbą.

Polichromowane i złożone partie profili wykonano bez przygotowania gruntów farbami akrylowymi i farbą imitacyjną tzw. złotolem, dość nierówno nie trzymając się krawędzi detalu. Polichromia jest wtórna, wykonana bez historycznego odniesienia do oryginalnego wystroju kościoła, gdzie na neogotyckich obiektach nie przewidziano takich rozwiązań estetycznych. Pożłota na profilach ma odniesienie do wystroju ołtarzowego, czyli możliwe, iż była oryginalnie tak zakomponowana na zabytku, w dostępnych widocznych naturalnych rozwarstwieniach i ubytkach nie jest widoczna pod „złotolem” inna warstwa metalu.

Powierzchnia prospektu organowego posiada wiele zarysowań, dziur związanych z umieszczaniem na nim dekoracji świątecznych i kabli. Widoczne jest duże zabrudzenie i zużycie powierzchni dostępnych znajdujących się na wysokości codziennego użytkowania, widoczne są ślady zachlapania. Całość powierzchni w miejscach użytkowania z przetarciami i zabrudzeniami.

W bardzo złym stanie zachowania są również podłoga i barierka chóru muzycznego. Podłoga uległa zarwaniu na całej długości pod oknem, w wielu miejscach zlokalizowane są ubytki, wykruszenia widoczne ślady żerowania drewnojadów. Balustrada chóru muzycznego również z widocznym rozkładem struktury podłoża drewnianego, wiele ubytków snycerki w części licowej od nawy, widoczne wtórne warstwy polichromii i pseudo złoża półwałków i profili. Widoczny jest wysoki stopień zużycia i zabrudzenia pulpitu barierki, podłogi

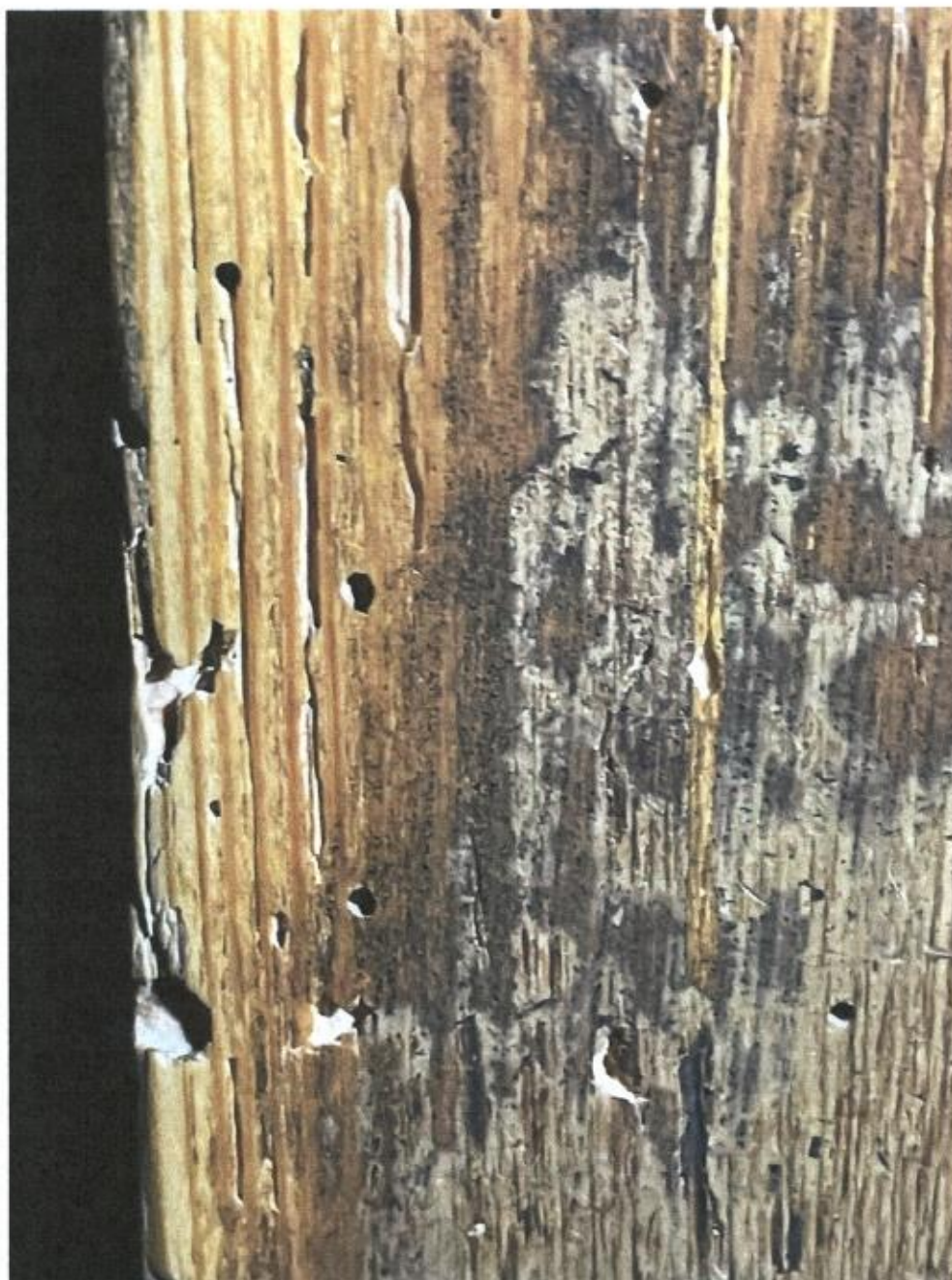
Fot.3. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, bok szafy, ubytek ujawniający zły stan drewna porażonego zerowaniem drewnojadów fot. R. Gazda

Fot.4. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, bok szafy, ubytek formy słupka, fot. R. Gazda

Fot.5,6. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, lico szafy, widoczne wtórne polichromowanie i złoceń, fot. R. Gazda

Fot.7. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, lico szafy, widoczne zniszczenie struktury drewna i ślady żerowania szkodników, fot. R. Gazda

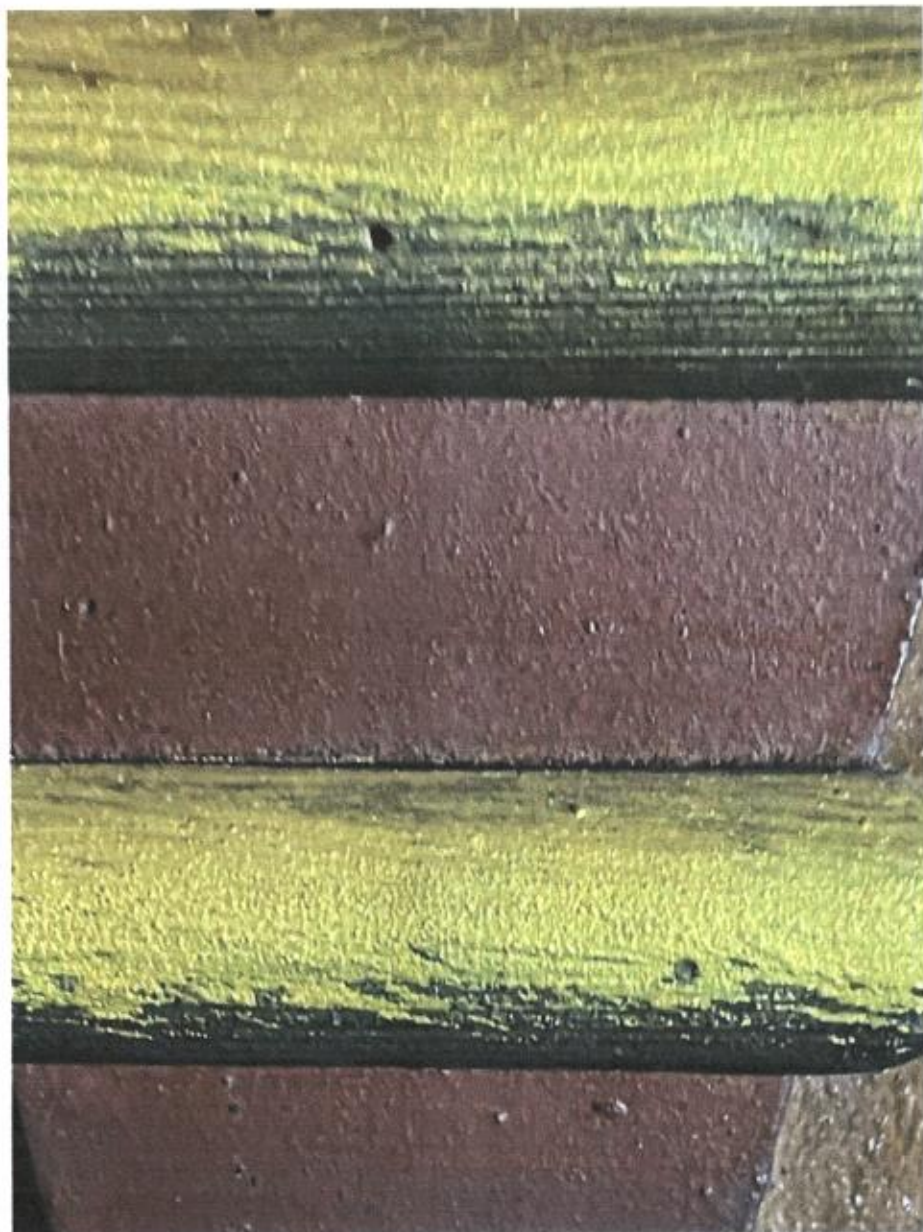
Fot.8. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, lico szafy, widoczne zniszczenie struktury drewna i ślady żerowania szkodników, fot. R. Gazda

Fot.9. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, odwrocie szafy organowej, widoczne zniszczenie struktury drewna i ślady zerowania szkodników, fot. R. Gazda

Fot.11,12. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, lico szafy, widoczne zniszczenie struktury drewna i ślady żerowania szkodników, elementy z wtórnymi warstwami polichromii, fot. E. Bogdanowicz .Fot.13 A Zarwana podłoga przy oknie. Fot. R. Gazda'2024

Fot.13. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, lico szafy, widoczne elementy z wtórnymi warstwami polichromii i złocenia, fot. E. Bogdanowicz

Fot.14,15. Kościół pw. Przemienienia Pańskiego, Sońsk, prospekt organowy, lico szafy, widoczne elementy z wtórnymi warstwami polichromii i złocenia, ślady żerowania szkodników fot. E. Bogdanowicz

9. Wnioski i założenia konserwatorskie

Podstawowym zadaniem związanym z konserwacją prospektu organowego jest zahamowanie żerowania drewnojadów i wzmocnienie strukturalne podłoża drewnianego. Ze względu na żerowanie szkodników w obiektach drewnianych w całym kościele zaleca się wykonanie trucia wnętrza całego kościoła. W przypadku niemożności wykonania takiego zabiegu jest możliwe wykonanie jego przez stworzenie szczelnego namiotu wokół obiektu i użycie odpowiedniego preparatu np. Xyrein prod. Bresciani, lub profesjonalną metodą fumigacji wykonaną we wnętrzu kościoła.

Wzmocnienie strukturalne powinno wykonane zostać poprzez pędzlowanie, zastrzyki i częściowe zanurzenie z wykorzystaniem podciągania kapilarnego elementów możliwych do demontażu, użyty preparat np. Paraloid B72 o stopniowanej procentowości w rozpuszczalniku.

Powierzchnia powinna zostać oczyszczona z brudu i nawarstwień odpowiednio dobranym preparatem konserwatorskim niewprowadzającym soli do obiektu. Usunięte powinny zostać wtórne wymalowania kolorystyczne i pseudo złocenia, metodami rozpuszczalnikowymi po wykonaniu wcześniejszych prób, usunięte wypełnienia ubytków formy z kitu kredowo klejowego i wstawienie w ich miejsce fleków drewna.

Ubytki formy snycerki i elementów konstrukcji powinny zostać odtworzone z drewna sezonowanego, zabezpieczonego przed szkodnikami, wybejcowane na dopasowany do oryginału kolor. Elementy napraw stolarskich odtwarzane zgodnie z tradycyjnymi metodami na czopy i wpusty z ewentualnym klejeniem klejami tradycyjnymi np. klej skórny. Zniszczone, utracone duże fragmenty stolarki wymienić na nowe dopasowane kolorystycznie i materiałowo, przywracając formę. Podłoga kwalifikuje się do wymiany z uwagi na osłabienie techniczne miejscowe poszczególnych desek i całkowite zapadnięcie części przy oknie .

Drewno do napraw i wymiany dla obiektu dobrać jak w oryginale.

Powierzchnia drewniana prospektu po oczyszczeniu i wykonanych naprawach powinna w całości na obszarze bejcowanym z żywicą, zostać pokryta z pędzla warstwą lazury do drewna zabytkowego np. prod. Remmers. Miejsca złoczeń po wykonaniu warstw pod pozłotę, złoczone imitacją złota w płatku o dobranym kolorze - szlagmetalem na mikstion i zabezpieczone szelakiem. (Prace złoczenia wykonać po ewentualnej fumigacji).

10. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Dokumentacja fotograficzna

2. Wykonanie dezynsekcji obiektów wyposażenia wnętrza kościelnego metodą fumigacji lub w namiocie szczelnym sam obiekt. Zalecony jest zabieg fumigacji elementów drewnianych wyposażenia kościoła przy użyciu fosforowodoru PH₃ oraz wykonanie elektronicznych pomiarów stężenia gazu i dogazowań obiektów zgodnie z parametrami dostosowanymi do drewna zabytkowego : Technologią DREVPOL.

3.Usuwanie nawarstwień metodami chemicznymi i mechanicznie z użyciem preparatów np. kompresy z pasty AGE prod. Remmers, w miejscach pokrytych żywicą i rozpuszczalnikowo przemalowania i pozłotę, po wykonaniu prób.

4.Wzmacnianie strukturalne drewna roztworem Paraloidu B72 w rozpuszczalniku, stopniowanie procentowości

5.Uzupełnienie ubytków formy rzeźbiarskiej metodą flekowania, wypełnianie i klejenie szczelin dobranym, sezonowanym i zabezpieczonym przed drewnojadami drewnem, dorobienie brakujących elementów snycerskich, montowanie na czopy z zastosowaniem kleju naturalnego np. skórniego.

6.Uzupełnienie drobnych i średnich ubytków wzdłuż szczelin i pęknięć masą szpachlową z mączki drzewnej, wyrównanie do powierzchni oryginalnej i podbarwienie do kolorystyki oryginalnej.

7. Naprawy stolarskie, wymiana zdegradowanych elementów konstrukcyjnych i desk podłogi dobranym, sezonowanym i zabezpieczonym przed drewnojadami drewnem

8. Pokrycie powierzchni lazurą do drewna zabytkowego profesjonalną tzw. 3w1 np. prod. Remmers

10. Wykonanie zaprawy pod pozłotę, złocenie na mikstion imitacją złota w płatku.

11. Zdemontować i zutylizować zgodnie z przepisami drewno zdegradowanej podłogi i wykonać odtworzenie przez wymianę desek podłogi dobierając drewno jak w oryginale pod względem gatunku i parametrów .

Zasada doboru analogicznego drewna jak w oryginale dotyczy wszelkich napraw przy obiekcie.

Anna Maria Bogusz

Podpis

Nr **5224**
(numer dyplomu)

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

DYPLOM

Anna Maria Bogusz
urodzona dnia **28.11.1964r.**
w **Warszawie**
odbyła studia **w latach 1984-1991**
na Wydziale Konserwacji
Dzięk Szuki
w zakresie **konserwacji malarstwa**
i rzeźby poliekromlowanej
z wynikiem **bardzo dobrym**
i po spełnieniu wymogów określonych
obowiązującymi przepisami uzyskała
w dniu **14.03.1991r.** tytuł
magistra sztuki

REKTOR *[Signature]* m. p. **Warszawa**, dnia **12.04.1991 r.**
DZIEKAN *[Signature]*

MIĘDZYNARODOWY OŚRODEK
ODDZIAŁ WARSZAWSKI w Warszawie
ul. Senacka nr 14
00-500 WARSZAWA
tel. 26-57-51, 26-07-22
004374351

Warszawa dn. 31.08.1995r.
/miejscowość, data/

l. dr. VKZ/13/535/4211/95

ZASWIADCZENIE Nr 344

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego,
i § 19 i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r.
o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich
przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich
prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności
/Dz. U. Nr 16, poz. 55/ stwierdzam, że:

Pan/W **ANNA BOGUSZ-GAZDA**
urodzonej/a/ **28.11.1964r.**
zamieszkały/a/ **02-594 Warszawa ul. Brzosa 34 m 6A**
posiada kwalifikacje w zakresie **prowadzenia prac konserwatorskich**
przy obiektach zabytkowych y specjalności: malarstwa i rzeźby
poliekromlowanej.

Niniejsze zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania
zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy
zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych
zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymał:
- Pan/W (adres)
Anna Bogusz-Gazda
02-594 Warszawa
ul. Brzosa 34 m 6A

Opłatę skarbową w wysokości
30.000 zł skwitowano 03 sierpnia

Pracownik Biura
Kwalifikacji
[Signature]
mgr inż. *[Signature]*

* Niniejsze zaświadczenie zgodnie z art. 17 - 19 w/w rozporządzenia w zakresie od tego listy
rodzaje kwalifikacje wnioskodawcy skierował w załączniku wnioskodawca konserwator zabytków.

Oddział Wojewódzki w Warszawie
ul. Senatorska nr 14
00-950 WARSZAWA
tel. 86-57-51, 26-57-52
006574351

Warszawa dn. 31.05.1995r
/nieoficjalnie, data/

L. dz. WKZ/IN/599/4313/95

ZASWIADCZENIE Nr. 312

Na podstawie art. 217 § 2 pkt 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, i § 19 i 20 rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. o zasadach i trybie udzielania zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach oraz prac archeologicznych i wykopaliskowych, warunkach ich prowadzenia i kwalifikacjach osób, które mają prawo prowadzenia tej działalności /Dz. U. Nr 16, poz. 55/ stwierdzam, że:

Pan/i RAJMUND WITOLD GAZDA
..... 08.06.1960r.
urodzony/a/
zamieszkały/ni/ 01-419 Warszawa ul. Bolescha 14 m 2

posiada kwalifikacje w zakresie prowadzenia prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych w specjalności konserwacji rzeźby kamiennej, detalu architektonicznego oraz wystroju elewacji /tynki, sgrąflta, sztukaterie, polichromie /.

Najlepiej zaświadczenie nie zwalnia od obowiązku każdorazowego uzyskania zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac przy zabytkach, określonego przepisami powołanego wyżej rozporządzenia.

Kopię zaświadczenia składa się do akt znajdujących się przy rejestrze wydanych zaświadczeń o kwalifikacjach.

Zaświadczenie wydaje się na wniosek zainteresowanego.

Otrzymuje:

- Pan/i (adres)
Rajmund Witold Gazda
01-419 Warszawa
ul. Bolescha 14 m 2

Opłatę skarbową w wysokości
..... zł
otrzymał w dniu

Pełnomocnik Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
Województwa Mazowieckiego
w Warszawie

M. Szczygiel
mgr inż. arch. Maria Dziubalska

* Należy wstawić odpowiedni przepis § 17 - 19 ww rozporządzenia w zależności od tego jakiego rodzaju kwalifikację wnioskodawcy stwierdza w zaświadczeniu wojewódzki konserwator zabytków.

AKADEMIA SZTUK PIĘKNYCH
W WARSZAWIE

R. Gazda
podpis

Nr 4863

(numer dyplomu)

DYPLOM Z WYRÓŻNIENIEM

Rajmund Witold Gazda

(imię i nazwisko)

urodzony dnia 08.06.1960r.

w Warszawie

odbył w latach 1981-1987 studia

na Wydziale Konserwacji

Dzieł Sztuki

w zakresie konserwacji rzeźby
i elementów architektonicznych

i po złożeniu egzaminu magisterskiego

z wynikiem bardzo dobrym uzyskał

w dniu 24.04.1987r.

tytuł

magistra sztuki

REKTOR

[Signature]

Warszawa

dnia

DZIEKAN

[Signature]

21.07.1987r.

INTERNATIONAL CENTRE FOR THE STUDY OF THE PRESERVATION AND THE RESTORATION OF CULTURAL PROPERTY
CENTRE INTERNATIONAL D'ETUDES POUR LA CONSERVATION ET LA RESTAURATION DES BIENS CULTURELS

CERTIFICATE CERTIFICAT

The International Centre for the Study of the Preservation and the Restoration of Cultural Property, ICCROM, certifies that

Le Centre international d'études pour la conservation et la restauration des biens culturels, ICCROM, certifie que

Rajmund Witold GAZDA

has attended
a suivi

from 19 January to 27 May 1994

the course on
le cours de

ARCHITECTURAL CONSERVATION

Director of ICCROM
Directeur de l'ICCROM

Coordinator of the course
Coordinateur du cours

Rome